

**ADOLESAN BASKETBOLCULARDA SPORA YÖNELİK
ALGILANAN EBEVEYN TUTUMU VE MÜKEMMELİYETÇİLİK**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEDA ÖZLEM TEMİR

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**MERSİN
ŞUBAT - 2020**

**ADOLESAN BASKETBOLCULARDA SPORA YÖNELİK
ALGILANAN EBEVEYN TUTUMU VE MÜKEMMELİYETÇİLİK**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEDA ÖZLEM TEMİR

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**Danışman
Doç. Dr. FATMA ÇEPİKKURT**

**MERSİN
ŞUBAT - 2020**

ETİK BEYAN

Mersin Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinde belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak kullandığımı,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü Mersin Üniversitesi veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı,
- Tezin tüm telif haklarını Mersin Üniversitesi'ne devrettiğimi beyan ederim.

ETHIC DECLARATION

This thesis is prepared in accordance with the rules specified in Mersin University Graduate Education Regulation and I declare to comply with the following conditions,

- I have obtained all the information and the documents of the thesis in accordance with academic rules,
- I presented all the visual, auditory and written information and results in accordance with specified ethics,
- I refer in accordance with the norms of scientific works about the case of exploitation of the other's work,
- I used all of the referred works as the references,
- I did not do any tampering in the used data,
- I did not present any part of this thesis as an another thesis at Mersin University or another university,
- I transfer all copyrights of this thesis to the Mersin University.

Şubat 2020 / February 2020

İmza / Signature

Seda Özlem TEMİR

ÖZET

ADOLESAN BASKETBOLCULARDA SPORA YÖNELİK ALGILANAN EBEVEYN TUTUMU VE MÜKEMMELİYETÇİLİK

Bu araştırma; adolesan basketbolcularda spora yönelik algılanan ebeveyn tutumu ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmaya Adana ve Mersin illerinde basketbol branşında mücadele eden 112 kız ($X_{\text{yaş}}=13.63 \pm 1.49$) ve 188 erkek ($X_{\text{yaş}}=13.48 \pm 1.23$) olmak üzere toplam 300 adolesan basketbolcu gönüllü olarak katılmıştır. Çalışmada basketbolcuların algıladıkları ebeveyn tutumunu ölçmek için "Sporda Ebeveyn Katılımı Ölçeği", mükemmeliyetçilik düzeylerini ölçmek için "Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği" ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, t-testi, Pearson Korelasyon Analizi ve Kanonik Korelasyon Analizi uygulanmıştır.

Sonuçlar, kız basketbolcuların erkek basketbolculara göre ebeveynlerinin sporda daha aktif katılım sağladıklarını ve erkek basketbolcuların kız basketbolculara göre ebeveynlerinden takdir ve anlayış görmeyi daha fazla önemsediklerini ifade ettiklerini ortaya koymuştur. Ayrıca ebeveyn tutumu alt boyutu olan yönlendirici davranış ve baskı alt boyutunda cinsiyet açısından anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, mükemmeliyetçiliğin alt boyut puanları arasında da cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Araştırmamızın ana problemi olan adolesan basketbolcuların spora yönelik algıladıkları ebeveyn tutumu ile mükemmeliyetçilik arasındaki ilişki olup olmadığını ortaya koymak için yapılan kanonik korelasyon analizi sonucunda basketbolcuların algıladıkları ebeveyn tutumlarıyla mükemmeliyetçilik puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak; araştırmada elde edilen bulgular dikkate alındığında, basketbolcuların algıladıkları ebeveyn tutumları ile mükemmeliyetçi eğilimleri arasında ilişki olduğu söylenebilir

Anahtar kelimeler: Mükemmeliyetçilik, Algılanan Ebeveyn Tutumu, Adolesan Basketbolcu, Kanonik Korelasyon.

Danışman: Doç. Dr. Fatma ÇEPİKKURT, Mersin Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Mersin.

ABSTRACT

PERCEIVED PARENTAL ATTITUDE TOWARDS SPORT AND PERFECTIONISM IN ADOLESCENT BASKETBALL PLAYERS

This research was conducted to examine the relationship between perceived parental attitudes to sports and perfectionism in adolescent basketball players. A total of 300 adolescent basketball players, including 112 girls ($X_{age}=13.63 \pm 1.49$) and 188 boys ($X_{age}=13.48 \pm 1.23$), who fought in the basketball branch in Adana and Mersin, participated in the study voluntarily. In the study there are used the 'Parental Involvement in Sport Questionnaire (PISQ)' to measure perceived parental attitude as data collection tools, the 'Sport Multidimensional Perfectionism Scale' to measure the level of perfectionism, and the 'Personal Data Form' prepared by the researcher. Descriptive statistics, t-test, Pearson correlation analysis and canonical correlation analysis were applied in the analysis of the data.

The results revealed that parents of girl athletes had more active participation in sports than male athletes, and that male athletes cared more about appreciation and understanding from their parents than girl athletes. In addition, there was no significant difference in gender in the sub dimension of parental attitude and the sub dimension of orientation behavior and pressure. There was also no significant gender difference between the lower dimension scores of perfectionism. As a result of the canonical correlation analysis which is made to find out whether the main problem of our research is the relationship between parental attitudes and perfectionism that adolescent basketball players perceive towards sport, there was emerged a significant correlation between the perceived parental attitudes of athletes and their perfectionism scores.

As a result, when the findings of the study are taken into account, it can be said that athletes may show perfectionist tendencies according to their perceived parental attitudes.

Keywords: Perfectionism, Perceived Parental Attitudes, Adolescent Basketball Players, Canonical Correlation.

Supervisor: Associate Professor Fatma ÇEPIKKURT, Mersin University, The Department of Physical Education and Sports, Mersin.

TEŞEKKÜR

Lisans eğitimimle başladığım bu yolda öğretmen yetiştirmenin dışında iyi bir birey olmamızda emeği olan, bilgi ve tecrübeleriyle bana her daim yol gösteren Mersin Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi değerli hocalarına teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, tez konusunun seçiminden tamamlanmasına kadar her aşamada destek ve yardımlarını esirgemeyen, istediğim her vakitte ulaşabilme imkanı sağlayan ve kıymetli zamanını ayırıp sabırla, büyük bir ilgiyle elinden gelenin fazlasını sunan, güler yüzünü ve samimiyetini benden esirgemeyen, kullandığı her kelimenin hayatıma kattığı önemini asla unutmayacağım değerli danışmanım, saygıdeğer hocam Doç. Dr. Fatma ÇEPİKKURT'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca tecrübelerini her zaman benimle paylaşan kendimi geliştirmemde emeği çok olan değerli hocam Prof. Dr. Zekai PEHLİVAN'a, yüksek lisans eğitimine birlikte başladığım birçok zorlu süreçleri atlattığımız değerli arkadaşım Ebru KURTULGET'e, tezime yaptıkları eleştiri, düzeltme ve katkıları ile çalışmamın daha iyi olmasında emeği olan saygıdeğer jüri üyeleri Doç Dr. Mehmet Çağrı ÇETİN ve Doç. Dr. Eren ULUÖZ'e teşekkür ederim.

Bana duydukları sonsuz güvenle yaptığım her işe iyi dilekleriyle katkıda bulunan annem Ruhiye SERKİTLİ'ye, en değerlim kardeşim Eylül Görkem TEMİR'e, babam Murat Faruk TEMİR'e ve tüm aileme; hayatımdaki yerlerini kelimelerle anlatamayacağım beni her anlamda destekleyen Şeniz AKYÜZ ve Sehernaz ÇİDAL'a, bu süreçte manevi destekleriyle yanımda olan herkese teşekkürlerimi sunarım.

Lisans mezuniyetimde bulunamadığı için hep buruk olacağını söyleyen ama aslında bu zamanlara gelmemde üzerimde çok büyük emeği olan en büyük destekçim, her zaman varlığıyla bir elinin üstümde olduğunu hissettiren babaannem Zübeyde TEMİR'e sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	
ONAY	
ETİK BEYAN	
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
KISALTMALAR VE SİMGELER	viii
1. GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Alt Problemler	2
1.4. Araştırmanın Önemi	2
1.5. Sayıtlar	3
1.6. Sınırlılıklar	3
2. ALAN YAZIN	4
2.1. Adolesan Dönem (Ergenlik Dönemi)	4
2.2.Adolesan Dönem Gelişim Kuramları	5
2.2.1. Psikanalitik Kuram	5
2.2.2. Bilişsel Kuram	6
2.2.3. Özünü Yineleme Kuramı	6
2.2.4. Antropolik Yaklaşım	6
2.2.5. Alan Kuramı	7
2.2.6. Kişilerarası Kuram	7
2.2.7. Öğrenme Kuramı	7
2.2.8. Bireysel Farklılıklar Kuramı	7
2.2.9. Psikososyal Gelişimsel Kuram	7
2.2.10. Odaksal Aşama Kuramı	8
2.3. Ebeveyn Tutumları	9
2.4. Mükemmeliyetçi Ebeveyn Tutumu	11
2.5. Mükemmeliyetçilik	12
2.5.1. Tek Boyutlu Bir Kavram Olarak Mükemmeliyetçilik	14
2.5.2. Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Mükemmeliyetçilik	14
2.5.3. Mükemmeliyetçiliğin Kuramsal Açıdan Ele Alınması	15
2.5.3.1. Psikanalitik Yaklaşım	15
2.5.3.2. Bireysel Psikoloji Yaklaşımı	15
2.5.3.3. Bütüncül Yaklaşım	15
2.5.3.4. Akılcı Duygusal Yaklaşım	16
2.5.4. Mükemmeliyetçiliğin Gelişimiyle İlgili Modeller	16
2.5.4.1. Sosyal Beklentiler Modeli	16
2.5.4.2. Sosyal Öğrenme Modeli	17
2.5.4.3. Sosyal Tepki Modeli	17
2.5.4.4. Kaygılı Yetiştirme Modeli	18
2.5.5. Sporda Mükemmeliyetçilik	18
2.5.6. Mükemmeliyetçilik ve Ebeveyn İlişkisi	19
2.5.7. Ebeveyn Tutumları ve Mükemmeliyetçilik İle İlgili Araştırmalar	20
2.5.7.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	20
2.5.7.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	23

	Sayfa
3. YÖNTEM	26
3.1. Araştırmanın Modeli	26
3.2. Araştırmanın Örnekleme	26
3.3. Veri Toplama Araçları	27
3.3.1. Sporda Ebeveyn Katılımı Ölçeği	27
3.3.2. Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği	27
3.3.3. Kişisel Bilgi Formu	28
3.4. İşlem	28
3.5. Verilerin Analizi	28
4. BULGULAR	30
4.1. Adolesan Basketbolcuların Kullanılan Ölçme Araçlarından Aldıkları Puanlara İlişkin Bulgular	30
4.2. Adolesan Basketbolcuların Sporda Ebeveyn Katılımı Ölçeği ve Mükemmeliyetçilik Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	31
4.3. Adolesan Basketbolcuların Spora Yönelik Algıladıkları Ebeveyn Tutumu ve Mükemmeliyetçilik Puanları Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulguları	32
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	38
5.1. Tartışma	38
5.1.1. Adolesan Basketbolcuların Spora Yönelik Algıladıkları Ebeveyn Tutumunun Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tartışma	38
5.1.2. Adolesan Basketbolcuların Mükemmeliyetçilik Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tartışma	40
5.1.3. Adolesan basketbolcuların spora yönelik algıladıkları ebeveyn tutumları ile mükemmeliyetçilik puanları arasındaki ilişkiye ilişkin tartışma	42
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	47
6.1. Sonuçlar	47
6.2. Öneriler	48
KAYNAKLAR	49
EKLER	55
ÖZGEÇMİŞ	58

TABLolar DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 3.1. Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri	26
Tablo 4.2. Adolesan Basketbolcuların Ölçek Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler	30
Tablo 4.3. Adolesan Basketbolcuların Sporda Ebeveyn Katılımı Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	31
Tablo 4.4. Adolesan Basketbolcuların Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	31
Tablo 4.5. Algılanan Ebeveyn Tutumu Değişkenlerine Ait Korelasyon Analizi Sonuçları	32
Tablo 4.6. Mükemmeliyetçilik Değişkenlerine Ait Korelasyon Analizi Sonuçları	33
Tablo 4.7. Algılanan Ebeveyn Tutumu ve Mükemmeliyetçilik Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizi	33
Tablo 4.8. Kanonik Korelasyon ve Anlamlılık Tablosu	34
Tablo 4.9. Algılanan Ebeveyn Tutumuna Ait Standartlaştırılmış ve Ham Değerler İçin Kanonik Korelasyon Katsayıları	35
Tablo 4.10. Mükemmeliyetçilik Değişkenine Ait Standartlaştırılmış ve Ham Değerler İçin Kanonik Korelasyon Katsayıları	35
Tablo 4.11. Algılanan Ebeveyn Tutumu ve Mükemmeliyetçilik Değişkenlerinin Kanonik Fonksiyonlara Verdiği Kanonik Yükler	36

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 5.1. Kanonik Değişkenlere Ait Analitik Yaklaşım Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizi	29
Şekil 4.2. Birinci Kanonik Fonksiyonda Algılanan Ebeveyn Tutumu ve Mükemmeliyetçilik Veri Setleri Arasındaki İlişkilerden Elde Edilen Kanonik Değişken Çiftleri	37
Şekil 4.3. İkinci Kanonik Fonksiyonda Algılanan Ebeveyn Tutumu ve Mükemmeliyetçilik Veri Setleri Arasındaki İlişkilerden Elde Edilen Kanonik Değişken Çiftleri	37

KISALTMALAR VE SİMGELER

Kısaltma/Simge	Tanım
GSB	Gençlik ve Spor Bakanlığı
WHO	Dünya Sağlık Örgütü
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

1. GİRİŞ

Araştırmanın giriş bölümünde problem durumu, araştırma amacı ve alt amaçları, araştırmanın önemi, sayılıları, sınırlılıkları ve değişkenlere ilişkin tanımlar ve açıklamalar ele alınacaktır.

1.1. Problem Durumu

Çocuğun dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren temas kurduğu ve yaşamlarının en önemli dönemlerini birlikte geçirdiği ortam çoğunlukla aile ortamıdır. Çocuk, yaşama ilişkin ilk deneyimlerini bu ortamda edinir. Çocuğunun bir birey olarak kendini tanımasında benliğinin şekillenmesinde ailesiyle kurduğu iletişim ve etkileşim önemli yer tutar. Çocukla kurulan sağlıklı iletişim ve etkileşim çocuğun kendi benliğine yönelik pozitif algılar edinmesine yardımcı olur. Son yıllarda yapılan çalışmalar aile içinde kurulan iletişimin, çocuğun diğer insanlarla kuracağı iletişim için model oluşturacağına ve onun daha sonraki yaşantılarını da önemli ölçüde etkileyeceğine dikkat çekmiştir (Akyol, 2005). Çocuğun kişiliğinin temellerinin atıldığı ilk yıllar, okul öncesi döneme denk gelen ve ailesiyle geçirdiği dönemi kapsamaktadır. Ailenin çocukla geçirdiği bu yoğun dönem sadece kişilik yapısının temellerinin atılması ile sınırlı değildir. Bu dönemin etkilerini çocuğun eğitim yaşantısında, meslek ve eş seçiminde de kendini göstermesi beklenmektedir. Tüm bu etkiler anne babanın çocuk üzerindeki önemini açıkça ortaya koymaktadır (Yörükoğlu, 2002). Aile içi ilişkilerin incelenmesi üzerine yapılan araştırmaların ortaya koyduğu bulgular ise sağlıklı iletişim şeklinin hakim olduğu ailelerde denetleme, suçlama, konuşmanın yasak olması, küskünlük ve kırgınlıkların sürdürülmesi, kimseye güvenmeme gibi olumsuz durumların yaşanacağını ve tüm bunların yanında mükemmeliyetçilik gibi eğilimlerin de ortaya çıkabileceğini göstermektedir (www.aileterapi.gen.tr).

Ebeveyn tutumlarının akademik, iş ve sosyal yaşamlarına olan katkısının yanı sıra spor yaşamlarına olan katkıları da yadsınamayacak gerçektir. Ebeveynlerin genç sporcuların spora başlama, sürdürme bırakma ve tüm sportif deneyimlerinde kritik bir rol oynadığına inanılmaktadır (Horn, 2007). Genç sporcuların sporda gösterdikleri performanslarının ebeveynleri tarafından değerlendirilmesi ve ebeveynleri tarafından geribildirim sunulması genç sporcular için büyük önem taşımaktadır. Ayrıca; ebeveyn tutumları sportif performans ve başarının oldukça önemsendiği bir ortamda çocuğun mükemmellik arayışına girmesine de neden olabilmektedir. Sağlıklı ebeveyn çocuk ilişkileri de sağlıklı kişiliklerin oluşmasında önemli bir etken olarak görünmektedir. Anne ,baba ve çocuk arasındaki ilişkiler çocuğun mevcut davranışlarını etkilemesiyle beraber gelecekteki davranışlarının belirlenmesinde de önemli bir etken olmaktadır (Akt; Şahin ve Özyürek, 2005)

Bu açıklamalardan yola çıkarak sporcuların algıladıkları ebeveyn tutumu ile mükemmeliyetçilik puanları arasında bir ilişki var mıdır? sorusu araştırmanın ana problemi olarak tanımlanmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Ebeveynlerin, çocukluk ve erken ergenlik döneminde çocuklarının spor deneyimlerinde en önemli etken olduğu ve çocuklarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebileceği düşüncelerinden yola çıkarak bu çalışmanın temel amacı; adolesan basketbolcularda spora yönelik algılanan ebeveyn tutumu ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıda sunulan problemlere cevap aranacaktır.

1.3. Alt Problemler

1. Adolesan basketbolcuların algılanan ebeveyn tutumu puanları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. Adolesan basketbolcuların mükemmeliyetçilik puanları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
3. Adolesan basketbolcuların algıladıkları ebeveyn tutumu ile mükemmeliyetçilik puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Çocuk, doğduğu andan itibaren etrafını saran fiziksel, sosyal ve kültürel çevreye uyum sağlama çabasında en büyük desteğini anne ve babasından alır. Çocuk kendini tanımayı, ifade edebilmeyi, kendi kendini yönetebilmeyi daha net bir ifade ile kendine özgü "birey" olabilmeyi ailesinden öğrenir (Yavuzer, 2003). Ebeveynlerin çocuklarına olan bu etki ve katkıları sosyal, kültürel ve eğitim alanlarına da yansır. Ebeveynlerin, çocukluk ve erken çocukluk döneminde çocuklarının spor deneyimlerinde de önemli etken olduğu ve çocuklarının spor yaşantılarını olumlu olumsuz yönde etkileyebileceği bilinmektedir. Dolayısıyla, çocuklar tarafından algılanan ebeveyn tutumlarını belirlemek ve bu tutumların mükemmeliyetçilik düzeylerini ne derecede etkilediğini bilmek (Pamir,2008) çocukların sportif yaşamlarını anlayabilmek ve bu bağlamda çocukların sportif yaşantılarına katkıda bulunabilmek açısından önemli görülmüştür.

1.5. Sayıtlar

1. Çalışmada kullanılan ölçme araçlarının var olan durumu ortaya çıkarmada yeterli olduğu varsayılmıştır.

2. Araştırmaya katılan sporcuların ölçeklerde yer alan soruları dikkatli okuyarak içtelikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Bu çalışma 2018-2019 yılında Adana ve Mersin’de basketbol kulüpleri alt yapısında oynayan 12-16 yaş aralığındaki kız ve erkek sporcular ile sınırlandırılmıştır.

2. Araştırma verileri ölçeklerden alınan yanıtlar ile sınırlıdır.

2. ALAN YAZIN

Alan yazın bölümünde, ergenlik dönemi ve özellikleri, algılanan ebeveyn tutumu ve mükemmeliyetçilik kavramlarının tanımları yapılırken kavramlar hakkında kuramsal bilgilere yer verilecektir. Ayrıca değişkenlerle ilgili dünyada ve Türkiye’de yapılan araştırmaların sonuçları özetlenecektir.

2.1. Adolesan Dönem (Ergenlik Dönemi)

Ergen kelimesi Latince kökenli olup, büyümek, olgunlaşmak anlamlarında kullanılan “adolescere” fiilinin kökünden gelmektedir (Yavuzer, 2003). Ergenlik döneminin çocukluk ile yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi olduğu ileri sürülmektedir. Ergenliğin ne olduğu, bu dönemde neler yaşandığıyla ilgili olarak literatürde çeşitli tanımlar ve görüşler bulunmaktadır (Dinç, 2007). Derman’a (2008) göre ergenlik başlangıcı fiziksel ve duygusal süreçlerle ilgili olan, cinsel ve psiko-sosyal olgunlaşmasıyla devam eden ve aynı zamanda kişinin bağımsızlığını kazanarak yetişkin olmasıyla sona eren dönemdir. Diğer bir yanıyla 12 yaşından 21 yaşına kadar süren, bilişsel, toplumsal ve fiziksel olarak olgunlaşmaya hazırlanma dönemidir (Andiç, 2013) ve bu dönemde ergen bedensel, ruhsal ve zihinsel yönden çok hızlı değişim göstermektedir (Morgan,1991). Ericson’a göre ise ergenlik dönemi ergenin “kendini ve toplumdaki rollerini tanımaya çalıştığı” dolayısıyla “rol karmaşası” yaşadığı bir dönemdir. Bu dönemde ergenin en yoğun yaşadığı stres durumları ise değişen vücut yapısı ve imajı, okul başarısı, aile içindeki ilişkiler, arkadaşlarıyla ve karşı cinsle kurduğu ilişkiler, maddi sorunlar, meslek seçimi ve geleceği ile ilgili kararsızlıklarıdır (Yazıcı ve Ertem, 2006).

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)’ne göre ise ergenlik yetişkin sorumlulukları olmayan, maddi gelir amacı olmadığı için çalışma zorunluluğu bulunmayan “gençlik çağı” olarak tanımlamakta ve bu gençlik çağını 15-25 yaş arası olarak kabul etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü’nün yaş sınırlaması ise farklılık göstermektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 10-19 yaş grubunu ergenlik, 15-24 yaş grubunu gençlik dönemi, 10-24 yaş grubunu genç insan ergenlik dönemi olarak tanımlamıştır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB)’nin hedef kitlesi de temelde ergenlerdir. Kendi bünyelerindeki popülasyonun büyük çoğunluğunu ergenler oluşturmaktadır. GSB ergenliği; çocukluğun sona erdiği, bireyin buluş çağına girmesiyle başlayan dönem ve aynı zamanda kişinin toplumsal yaşamda sorumluluk almasının beklendiği gençlik dönemi olarak adlandırmaktadır. Bakanlık ergenlik dönemi için 12-24 yaş aralığını sınır olarak kabul etmektedir.

Ergenlik tekdüze giden bir dönem olmamakla birlikte süreçte değişiklik ve belirsizlikleri içeren uzun bir dönemdir. Bundan dolayı ergenlik dönemine odaklanan araştırmacılar ergenliği dönemlere ayırarak incelemiştir. Araştırmacılar tarafından genellikle ön ergenlik, orta ergenlik ve geç ergenlik olarak yapılan sınıflama dönemlerinde bireyler farklı özellikler göstermektedirler. Ergenlik dönemi yaklaşık olarak 12 yaş civarında başlayan ve bitişinin kesin sınırlarla çizilmesi mümkün olmayan bir dönemdir. Ön ergenlik değişimlerin hızlı yaşandığı erenlik diye adlandırılan 11 ile 14 yaş arasını kaplayan dönemdir. Orta ergenlik hızlı değişimlerin yavaş yavaş tamamlandığı 15-17 yaşlar arasındaki dönemdir. Son ergenlik ise yetişkin sorumluluklarını üstlendiği ve yetişkin görünümüne ulaştığı 18-21 yaşlar arasındaki dönemdir (Dinç, 2010).

Ön ergenlik dönemi fiziksel ve davranış olarak hızlı gelişen dönemdir. Odak nokta kişinin bedensel değişimidir ve ergen bu değişime uyum çabasıdadır. Bu dönemde kızlar erkeklerden daha hızlı olgunlaşma dönemine girerler ve bu da kızların değişik ruh hallerine neden olabilmektedir. İkincil cinsiyet özelliklerinin başlaması ergenin kendisine çocuktan başka bir açıdan bakmasını sağlamaktadır (Derman, 2008).

Orta ergenlik döneminin en önemli özelliği ergenin ebeveynlerinden farklı düşüncelere sahip olmaları, onları kendilerinden ayırtmalarını ve bu durumu ebeveynlerine kabul ettirme gayretinde olmalarıdır. Bu dönem aynı zamanda ergenlerin risk almayı sevdiği, her şeyi yapabileceklerine ve üstesinden gelebileceklerine inandıkları dönemdir (Uludağlı ve Sayıl, 2009).

Geç ergenlik dönemi ise 18 yaş civarı başlayan ve bitişinin kesin sınırlarının ayırt edilemediği bir dönemdir. Bu dönemde gencin akademik, sanat ve sporda elde ettiği başarılar hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Geç ergenlik döneminde birey bu zamana kadar getirdiklerini, yaşadıklarını ve kazanımlarını değerlendirerek bir kimlik oluşturur (Atak, 2011).

2.2. Adolesan Dönem Gelişim Kuramları

2.1. Psikanalitik Kuram: S. Freud ve A. Freud

Psikanalitik kuramın öncüsü kabul edilen Freud bu kuramda çocukluk dönemini ele almış ve bu yılların önemini vurgulamıştır (Adams, 2000). Kuramın temelinde kişiliğin tamamlanmasında temel ihtiyaçların karşılanmasının önemi üzerinde durulmaktadır. Freud' a göre herhangi bir dönemde gelişim sağlanmazsa kişi bir sonraki gelişim döneminde zorluk çekebilir. Gelişim kuramına göre kişiliğin gelişimi oral dönem, anal dönem, fallik dönem, latent dönem ve genital dönem olarak sıralanmaktadır (Altınsoy, 2016).

2.2.2.Bilişsel Kuram: J. Piaget

Bilişsel gelişimin öncüsü olan Piaget bilişsel yapıyı, ergenlerin dünyayı anlamaları ve yaşantılarına uyum sağlayabilmeleri için bir yol olarak görmüştür. Ergenler geliştikçe bilişsel yapılarda ergenler tarafından gözden geçirilir ve geliştirilmesi beklenir. Ergenin bilişsel yapısı sağlıklı biçimde geliştikçe karşılaştıkları sorunlara yaklaşımları da o denli verimli olmaktadır (Adams, 2000). Bu kurama göre bireyler duyu-hareket, işlem öncesi, somut işlemler devresini tamamladıktan sonra soyut işlemler evresine girerler. Ergenlik dönemi soyut işlemler döneminde yer almaktadır ve ergenler bu dönemde karşılaştıkları somut ya da soyut problemleri çözebilir, varsayımlar kurabilirler (Gallatin, 1995; Gander ve Gardiner, 1993).

2.2.3.Özünü Yineleme Kuramı: G.StanleyHall

Darwin'in evrim konusundaki fikirlerinden yola çıkan Hall (1844-1924) psikolojik bir kuram üzerinde çalışmıştır ve ergen psikolojisinin kurucusu olarak ta bilinmektedir (Dacey ve Kenny, 1994; Ummet, Ekşi ve Erdoğan,2019). Hall, ergenlik döneminin evrim içindeki gelişimin bir tekrarı olduğunu ve ergenliğin insanın yaşamında önemli bir süreç olduğunu söylemektedir (Akt. Adams, 2000). Özünü yineleme kuramına göre ergen kişi bu dönemde kişiliğini yeniden yapılandığı bu nedenden dolayı sıkıntılı bir süreç olduğunu belirtmektedir (Dinçel, 2006).

2.2.4.Antropolojik Yaklaşım

Bu yaklaşımın temelinde kültür vardır ve ergenlik döneminde yaşanan sorunlarda kültür bireyleri şekillendirme işlevi görür (Yücel, 2017). Fakat Mead'e göre ergenlerin içinde yaşadıkları kültüre göre farklı davranış biçimlerinin olduğu bundan dolayı tek bir kültüre bağlı değil her kültür için farklı mikro-kuramlar olduğunu söylemiştir (Adams, 2000).

2.2.5.Alan Kuramı: K. Lewin

Lewin'in Alan Kuramına göre ergenlik kişinin çevresi ile etkileşimi sonucunda ortaya çıkmıştır. Davranışın belirleyicisi zekâ,yaş,arkadaşlar,aile gibi çevresinde bulunan faktörlerdir (İşman, 2011). Lewin, ergenlik döneminde bu yaşam alanının bozulduğunu öne sürer. Bu bozulmaların nedeni; davranış üzerinde etkisi bulunan bu çevresel faktörlerin çocukluktan ergenliğe geçiş sürecinde çocukluktaki değerleri bıraktırmaya zorlamasından ve ergenin de bundan dolayı stres yaşamasındandır (Akt. Gallatin, 1995).

2.2.6.Kişilerarası Kuram: H. S. Sullivan

Kişilerarası kuram, insanların ihtiyaçlarının doyurulması gerekliliği üzerinde durmakta ve kişilerin sevgi, güven gibi ihtiyaçlarının giderilmesi sayesinde kaygıdan uzak durabileceklerini vurgulamaktadır. İnsanların sevgi ve güven gibi temel ihtiyaçlarının giderilmesinde kişiler arası ilişkilerin ve iletişimin önemi üzerinde durmaktadır (Gençtan, 1995). Kişinin bebeklikten itibaren öğrendiği kaygı bireyi başkalarıyla iletişim kurmaya ve başkalarından beklentiye girmeye yöneltmektedir. Nitekim fizyolojik ihtiyaçlarının giderilmesinde dahi kişiler arası etkileşimin önemi açığa çıkmaktadır. Tüm bu gereksinmeler ergeni diğer kişilerle iletişim kurmada sıkıntıya sokabilir (Yücel, 2017).

2.2.7.Öğrenme Kuramı: B.R. Mc. Candless ve A. Bandura

Sosyal Öğrenme Kuramının ergenlik dönemine uyarlanmaya çalışılması ile ortaya çıkmış bir kuramdır. Bandura kuramında sosyal çevrenin kişilik gelişimindeki muhtemel etkileri üzerinde durmuş ve ergenlerin taklit yoluyla davranışlarının şekillendiğini söylemiştir (Akt. Dacey ve Kenny 1994). Mc. Candless'e göre ergen daha önce öğrendikleri ile toplumun beklentisi arasında çelişki yaşamaktadır (Akt. Gallatin, 1995). Kısacası öğrenme kuramı ergen kişilerin çevrenin yön vermesiyle, sosyal çevre ile kurduğu ilişkiler sonucu iyiyi ve kötüyü gördüğünü ve davranışlarına yansıttığını savunmaktadır (Ümmet, 2012).

2.2.8.Bireysel Farklılıklar Kuramı: E. Spranger

Bireysel farklılıklar kuramı ergenleri üç grupta incelemektedir. Birinci grupta fırtına dönemiyle ve stresle başı derde giren ergenler yer almaktadır ve bu ergenler için çocukluktan yetişkinliğe geçiş süreci zor ve acı vericidir. İkinci grupta ergenliği hiç zarar görmeden sakin biçimde geçirenler yer almaktadır. Üçüncü gruptakiler ise ergenliği bu iki durumun arasında yani fırtına ve sakinlik arasında yaşarlar. Bu gruptaki kişiler gelişimleriyle doğrudan ilgilidirler ve sıkıntı yaşadıklarında bu durumu direkt kendileri çözerek sorunla bilinçli olarak baş ederler. Ergenlik dönemindeki yaşantının nasıl geçeceği, bireyin bu üç gruptan hangisine daha yakın olacağı ile ilgilidir ve kişinin yapısına göre farklılık gösterebilmektedir (Dinçel, 2006).

2.2.9.Psikososyal Gelişimsel Kuram: R. Havighurst ve E. Ericson

Bu kuramın öncüleri Ericson ve Havighurst'tür. Ergenlik dönemi, bireyin rol çatışmasına ilişkin gelişim görevlerini yerine getirerek kimlik bulma gayreti içerisinde olduğu bir dönemdir. Ericson (1968) insanın hayatta yaşadığı ve aşması gereken belli dönemler olduğunu söylemektedir. Bu dönemlerde bir kriz yaşıyorsa her birinin kendi içerisinde aşılması

gerekildiği ve bu krizler aşılmadan bir sonraki döneme geçilmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Eğer dönemlerin birinde bir kriz yaşanmış ve bu kriz aşılmamışsa ya da yetersiz çözümlenmişse bir sonraki dönemin gelişiminde sıkıntılar ortaya çıkabilmektedir. Yaşam boyu gelişim ilkesine dayanarak öne sürdüğü kuramda Ericson, psikososyal gelişim kuramını sekiz kritik döneme ayırarak incelemiştir. Ericson'un öne sürdüğü dönemler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır.

0-1 yaş - Temel güvene karşı güvensizlik

1-3 yaş - Özerkliğe karşı kuşku ve utanç

3-6 yaş (Oyun Dönemi) - Girişimciliğe karşı suçluluk

6-11 yaş (Okul Çağı Dönemi) - Çalışma ve başarılı olmaya karşı aşağılık duygusu

11-20 yaş (Ergenlik Dönemi) - Kimliğe karşı kimlik karmaşası

20- 40 yaş (İlk Yetişkinlik Dönemi) - Yakınlığa karşı uzaklık

40- 65 yaş (Yetişkinlik Dönemi) - Üreticiliğe karşı durgunluk

65 yaş Olgunluk - Benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk

Ericson'a göre sağlıklı bir kişilik kazanmak için bir evrenin başarıyla atlatılması gerekmektedir. Eğer ki o dönemde yaşanan kriz atlatılmaz ise bireyin döneme takılıp kalması muhtemeldir ve sonraki dönemlerde de bu kriz çözümlenene kadar sorun yaratır (Ericson, 1959; Kulaksızoğlu, 2001).

Ericson kuramında 11-20 yaş arası dönemi ergenlik dönemi olarak sınıflamış ve bu dönemi "kimliğe karşı kimlik karmaşası" olarak adlandırmıştır. Bu dönemde ergenin "Ben kimim?" sorusu ile meşgul olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu dönemde anne-baba ve öğretmenlerin çocuğa sevgi ve anlayışla yaklaşması gerektiği, kurulan dostlukların önemli olduğu üzerinde durulmuştur. Ergen bu dönemde başarılı biçimde kimliğini çözerse kendisine güvenen bir birey olarak yaşamını sürdürebilecek, aksi takdirde sıkıntılar yaşayacaktır (Dacey ve Kenny 1994).

2.2.10.Odaksal Aşama Kuramı: J.H. Colema

Bu kurama göre ergenlik döneminde hem psikolojik hem toplumsal sorunlar ergenin odak noktasıdır. Ergen toplumsal yaşam kurallarına uyum sağlamaya çalışırken aynı zamanda kendi kurallarını da oluşturmaya çalışmaktadır. Colema'ya göre başa çıkması zor bir durum olan bu ortamda ergenler odaklanmayı kullanırlar. Ergen odaklanarak yapacaklarını bir sıraya koymayı belirli zamanlarda belirlenmiş konulara enerji harcayarak önce bir konuyu daha

sonrada diğer konuyu çözmeye çalışarak uyum sürecini zamana yayar ve böylece bu yöntem ergenlerin sorunlarıyla başa çıkmasına yardımcı olur (Akt. Özbay, 2000).

2.3.Ebeveyn Tutumları

Günümüz yaşam koşullarının değişmesi ile beraber aile yapısında, tanımlanmasında ya da temel örüntülerinde birçok değişim görülmesine rağmen aile hala alan yazında sosyalleşme sürecinin en önemli unsuru olarak kabul edilmektedir. Çocukların içselleştirdiği normları, kendisini, çevreyi ve dünyayı algılayış biçimlerini, edineceği değer ve inançlarını etkileyen en önemli yapı olarak karşımıza çıkar.

Anne baba tutumları söz konusu olduğunda ilk akla gelen araştırmacı olan Baumrind (1996) farklı literatürlerde farklı başlıklar altında ele alınsa da anne-baba tutumlarını üç temel başlık altında toplamıştır. Bunlar:

- 1) Serbestlik Taniyan Anne-Baba Tutumu,
- 2) Otoriter Anne-Baba Tutumları,
- 3) Otoriteye Dönük, Yetkin Anne-Baba Tutumudur.

Serbestlik Taniyan Anne-Baba Tutumu: Bu tutumu gösteren anne-babalar çocuklarının istek ve davranışları karşısında kabul edici, olumlu, cezalandırıcı olmayan tepki gösterme eğilimindedirler. Kurallar açıkça belirtilir ve çocuğun kararlara katılması beklenmektedir.

Otoriter Anne-Baba Tutumu: Otoriter anne-baba çocuğun davranış ve tutumlarını çoğu kez kesin sınırlarıyla biçimlendirir, kontrol eder ve değerlendirir. Çocuğun kendine itaat etmesini ister. Kendi bildiğinin doğru olduğunda ısrar eder, şiddet ve cezaya başvururlar. Çocuğu kontrol altına almaya çalışır. Çocuğa söz hakkı verilmez, ne söyleniyorsa kabul etmesi gerektiğini söylerler.

Otoriteye Dönük Yetkin Anne-Baba Tutumu: Yetkin anne-baba çocuğun davranışlarını duruma göre ve mantık çerçevesinde yönlendirir. Çocuğun söz söyleme hakkı vardır. Çocuk ana-babanın kontrolü altındadır, fakat davranışlarına baskı yapılmaz (Kaya, 1998). Bayley ve Schaefer (1967), anne-baba davranışlarını önce red- kabul ve özerklik denetim boyutlarına ayırmış, bu boyutlara sevgi ve düşmanlık değişkenlerini eklemişlerdir (Akt. Ekşi, 1990).

Yetkinci tutum sergileyen anne babalar, başarılı olması yönünde çocuklarına yönelik aşırı beklenti içine girerler. Çocuklarını sıklıkla diğer çocuklarla kıyaslar. Çocuğun göstermiş olduğu başarı onlara yetmez. Genellikle kendi çocukluk dönemleri maddi imkânsızlıklar içinde geçen ebeveynler yetkinci tutumu daha çok göstermektedirler. Çocuklarını kendi hedef ve istekleri doğrultusunda yönlendirmeye çalışırlar, çocuklarının başarılı olmaları için yüksek beklenti içine girebilirler ya da onlara baskı uygulayabilirler. Yetkinci tutuma maruz kalan çocuklar ya aşırı hırslı, atak ve atılgan olurlar ya da bütünüyle başarısız, çekinik ve yaşama

sevincinden uzak hale gelirler (Çağdaş, 2003). Çocuğun davranış şekilleri ve olaylara verdiği tepkiler onun nasıl bir aile ortamında yetiştiği ve hangi ebeveyn tutumuna maruz kaldığı yönünde ipuçları vermektedir. Çünkü çocuğun davranış biçimleri ailenin davranış biçimleriyle özleşecektir (Kaya, 2001). Anne-babanın kişilik yapısı ve özellikleri, eğitim durumları, mesleği, sosyo ekonomik durumları, zeka düzeyleri, fiziksel, zihinsel ve ruhsal rahatsızlıkları, psiko-sosyal durumları, sosyokültürel statüleri, yetiştirilme tarzları ve kendi anne-babalarından gördükleri davranışlar, çocuğa yaklaşım tarzları, çocuk için ayırdıkları vakit gibi bir çok durum çocuğu direkt etkileyebilecektir. Çocuğa sevgiyle yaklaşmak, değer verdiğini, kabul edip onayladığını gösterebilmek, aile ortamında güven vermek, söz ve davranışlarına karşı yeri geldiğinde sabırlı ve ilgili olmak çocuğun kendine, diğer insanlara ve topluma olan güvenini ve ilgisini özetle sağlıklı bir birey olmasını ve sosyal adaptasyonu kolaylaştırabilecektir. Ebeveynlerin çocuğunu kabullenmemesi, istememesi, bunu sözleri ve davranışlarıyla göstermesi, çocuğun gereksinmelerini görmezden gelmesi ya da ihmal etmesi sonucunda; çocuğun kendine, aileye ve topluma güvensizlik duyması kaçınılmaz olmaktadır. Bu tür tepkilere maruz kalan çocukların başkalarının duygularını anlamada yetersiz kaldıkları, suçla meylli oldukları, toplum içerisinde problemleri davranışları sergiledikleri ve yalnız kalmayı tercih ettikleri bilinmektedir (Aydın, 2002).

Anne- baba tutumları üzerine araştırmalarıyla bilinen Kuzgun ve Eldeleklioğlu (1993) ise üç tür anne-baba tutumundan bahsetmişlerdir. Bunlar; otoriter, koruyucu ve demokratik anne-baba tutumlarıdır.

Koruyucu Anne-Baba Tutumu: Koruyucu anne-baba tutumu ebeveynlerin birinin ya da her ikisinin de çocuğuna gerektiğinden fazla kontrol ve özen göstermesi, çocuğuna karşı aşırı korumacı ve sakınan biçimde davranması anlamına gelmektedir. Aşırı koruyucu davranışlara maruz kalan çocuk diğer kimselere karşı aşırı bağımlı, kendine güvensiz, duygusal açıdan kırılgan bir kişi olabilmektedir. Bu tür tutumlara maruz kalarak yetişen çocukta yaşamı boyunca sürebilen bu bağımlılık durumu, çocuğun psiko-sosyal açıdan olgunluğunu olumsuz etkileyebilmekte ve kendi kendine yetemeyen, birçok durumda öz yeterliğini düşük algılayan bireyler olabilmektedir (Yavuzer, 2003)

Otoriter Anne-Baba Tutumu: Otoriter ebeveyn tutumu, çocuğun birçok davranışını engellemeye yönelik katı ve sert biçimde davranmayı, serbestliğe karşı direnmeyi ifade etmektedir. Otoriter anne-babalar çocuklarını sürekli olarak denetim altında tutmaya, her türlü davranışını denetlemeye ve eleştirmeye meyillidirler. Otoriter ebeveynler çocuğa sürekli olarak uyulması gereken katı kuralları hatırlatma çabasıdadırlar (Sargın, 2001). Otoriter bir aile ortamında yetişen çocukların boyun eğici, aşırı terbiyeli, uyum sağlamaya odaklı, kibar olması istenmektedir. Ancak bu durum çocuklar için olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Bu tür ebeveynlik davranışları çocuklarda bastırılmış duygulara ve kendisini ortaya koyamayan bir

kişilik geliştirmesine neden olacaktır (Özgüven, 2001). Otoriter anne-babanın olduğu ailede uygulanan bu tür sıkı disiplin kuralları ve ceza yöntemi çocuğun düşük özgüvenli, kaygılı ve nörotik bir kişilik geliştirmesine de sebep olabilecektir. Bunların yanı sıra anne-babaları otoriter olan gençlerin çevrelerine körü körüne uyan, başarılı ancak sosyal konularda kendilerine daha az güvenli, depresyona, suçluluğa ve madde kullanımına daha yatkın oldukları belirtilmektedir (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005).

Demokratik Anne-Baba Tutumu: Demokratik tutum sergileyen anne-baba çocuğuna karşı içten, anlayışlı, derin ve koşulsuz sevgi duyar. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını anlama ve giderme yönünde duyarlıdır. Çocuklarının davranışlarını, gelişimini, taleplerini ilgi ve anlayışla izlemeye çaba gösterir. Çocuğun da bir birey olduğunu ve özerk davranabilme şansının olduğunu kabul eder. Çocuğuna ailenin ve ev ortamının kurallarını açıklar ve buna bağlı olarak davranabilme özgürlüğü sunar. Demokratik tutumları benimseyen anne-baba çocuğunu ceza yoluyla denetlemekten kaçınır, sağlıklı sonuçlara ve amaca ulaşabilmek için baskısını kullanmak yerine mantık ve manipülasyonu kullanmayı tercih eder (Baumrind, 1966).

2.4.Mükemmeliyetçi Ebeveyn Tutumu

Çocuktan her zaman en iyisini düşünmesi ve yapması beklenir. Çocuk en iyi olmadığında ya da en iyisini yapamadığında ise ağır bir şekilde eleştirilir, cezalandırılır ya da görmezden gelinebilir. Yanlış yapmaya hakkı yoktur. Ebeveynler de kesin kurallar ve kalıplar içerisinde davranır ve buna çocuğun da uymasını isterler. Adler'e göre mükemmeliyetçi anne ve babalar bu anlayışlarını ve yetiştirme tarzını en çok ilk çocuklarına aktarmaktadır. İlk çocuklar çoğunlukla bu yüzden diğer kardeşlerine göre daha titiz, düzenli, toplum tarafından onaylanan davranışta bulunan, saygın mesleklere yönelen, itaat eden bireyler olmaktadır. Bu nedenle ilk ebeveynlikte endişe ve korku ile ideal çocuk yetiştirmenin karışımıyla olmaktadır.

Mükemmeliyetçi anne babalarla büyüyen çocuklarda sorgulamak cezayı getireceği için itaat söz konusu olmaktadır. Yanlış yapmaktan korkarlar. Aileyi mutlu edebilmek için hep en iyisini yapmaya çalışırlar, yapamadığında kendini suçlu hissederler. Sürekli rekabet ortamında olan bu çocuklar, narsistik kişilik bozukluğu oluşturabilecekleri gibi aynı zamanda hata yapmaktan korktukları için sürekli kaygılı olurlar. Anne babadan bu tür davranışları öğrendikleri için aşırı düzenli, tutumlu ve kontrolcü olabilirler ki bu da obsesif kompulsif kişilik özellikleri oluşturmalarına neden olmaktadır (MEB,2013).

2.5.Mükemmeliyetçilik

Mükemmeliyetçilik kavramının literatürde birden fazla tanımı bulunmaktadır (Slade ve Owens, 1998). Tek bir tanımın olmamasının nedeni mükemmeliyetçiliğin olumlu ve olumsuz özellikleri olan bir yapı olmasından ve davranışsal ve bilişsel özelliklerinin birbirinden ayrılamamasından kaynaklanmaktadır (Slaney ve Ashby, 1996; Slaney, 2001; Akt. Kapıkıran ve Karababa, 2014).

Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğünde (1969); mükemmeliyetçiliğin “eksiksizlik, yetkinlik ve kusursuzluk” anlamlarına geldiği belirtilmiştir. Mükemmeliyetçilik konusundaki ilk araştırmalar Hollander (1965) tarafından yapılmıştır. Hollander (1965), mükemmeliyetçiliği ilk başlarda bütünüyle olumsuz ve yıkıcı bir kişilik özelliği olarak ele almıştır. Hollander (1965) çalışmalarında mükemmeliyetçiliği kişinin kendisi ve çevresindekiler için yüksek performans beklentisi içerisinde olduğundan (Akt. Çepikkurt, 2011); Burns (1980) ise mükemmeliyetçi bireylerin ulaşılması neredeyse zor hedefler koyan ve bu hedeflere ulaşmak için aşırı çaba gösteren kişiler olduğundan bahsetmişlerdir. Mükemmeliyetçi bireyin bu çabasının daha çok kendisini geliştirmesinden ziyade kendisini savunmasına hizmet eden bir çaba olduğu üzerinde durmuştur (Burns, 1980; Çepikkurt, 2011).

Mükemmeliyetçilikle ilgili yapılan ilk sistematik çalışmalar ise Burns (1980) ile başlamış ve günümüze kadar gelişmiştir. Birçok kuramcı mükemmeliyetçiliğin mükemmeliyetçi kişilikle ilgili olduğunu savunur. Aynı zamanda kişiliğin oluşumunda etkili olan ebeveyn davranışlarının da mükemmeliyetçiliği körüklediği düşüncesindedirler. Freud mükemmeliyetçiliği abartılmış bir süper-ego fonksiyonu olarak tanımlarken; Adler bireyin kendini gerçekleştirme ve ideale ulaşma isteğinden kaynaklanan bir üstünlük kurma mücadelesi olarak görmüştür.

Önceleri tek boyutlu olarak anlamlandırılan mükemmeliyetçilik, daha sonraki yıllarda ise çok boyutlu olarak araştırılmaya başlanmıştır. Olumlu-olumsuz mükemmeliyetçilik (Roedel,1984); uyumlu-uyumsuz mükemmeliyetçilik (Rice, Ashby ve Slaney,1998); normal-nevrotik mükemmeliyetçilik (Hamachek, 1978); içsel-dışsal mükemmeliyetçilik (Siegle ve Schuler, 2000); kendine yönelik, diğerlerine yönelik ve sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik (Hewitt ve Flett, 1991) gibi boyutları olduğu savunulmuştur. Mükemmeliyetçiliğin tanımlamaları ve kavramsallaştırılması farklılaşsa da kuramcıların üzerinde durduğu nokta mükemmeliyetçiliğin olması gereken ve olması sakıncalı yönleri olduğudur. Dolayısıyla olumsuz, nevrotik veya uyumsuz mükemmeliyetçi insanların gösterdikleri bazı davranışlar ise şu şekilde tanımlanabilir:

- 1.Davranışlarını aşırı kontrol etme, teminat veya onaylanma hissetme.
- 2.Aşırıya kaçma.
- 3.Aşırı düzenleme ve liste yapma.

4.Erteleme.

5.Çabuk pes etme.

6.Karar vermede güçlük yaşama.

7.Ya hep ya hiç tarzında düşünme (Tire, 2011).

Bu tutum ve davranışların hemen hemen hepsinin hata yapmaktan korkma, hedefe ulaşamama kaygısını yoğun yaşamaktan kaynaklandığı ifade edilebilir.

Mükemmeliyetçiliğin temelinde sevgi-kabul görme-reddedilmeme ve onaylanma gereksinimi yatmaktadır. Özellikle bu gereksinimleri aileleri tarafından yeterince karşılanmayan kimseler sosyal ve duygusal ilişkilerinde depresif bir rol izlemeye daha yatkın hale gelirler. Zaten ergenlik döneminin belirgin bir özelliği olan kusursuzluk arayışı ebeveynin, öğretmenin ve de çevrenin etkisiyle yüksek hedefler belirleme, aşırı derecede hata yapma endişesi, kuşku duyma, sürekli kendini kontrol altında tutma gibi içsel dinamiklerin yaşanan kaygı boyutunu en üst seviyelere çıkardığı bilinmektedir. Çocuk veya ergen önüne konulan ideallere ulaşamadığında yoğun ve acı verici bir hayal kırıklığı yaşar bu da depresyonu ve kaygı bozukluklarını tetikler. Yapılan araştırmalarda, mükemmeliyetçi anlayışının psikolojik bazı rahatsızlıkları yordadığı yönündedir (Erözkan, 2009).

Hamachek'e (1978) göre normal mükemmeliyetçinin nevrotik mükemmeliyetçiye göre en belirgin özelliği hataları kabul etmede geniş bakış açısına sahip olmalarıdır. Nevrotik mükemmeliyetçiler bu duygudan mahrum kalmakla birlikte hatalarına aşırı odaklanma, olumsuz değerlendirilmekten aşırı derecede korkma görülür. Normal mükemmeliyetçiliğin, nevrotik düzeye gelmesinde çocukluk yaşantısında olumsuz anne-baba tutumları sorumludur. (Akt: Satılmış, 2010)

Anne-babaların ilk çocuklarında ideali yaşama ve yaşatma yani mükemmeli bekleme düşüncesi diğer çocuklarına nazaran daha fazla olduğu varsayılmaktadır. Bu idealizm, başından beri zor bir süreç olan 'anne-babalıkta acemilik' olmakla da yorumlanır. Dilmaç ve arkadaşları (2009), mükemmeliyetçiliğin alt boyutu olan aile beklentilerini en çok saygı talebinin daha sonra ise başarı talebinin yordadığını saptamıştır. Ailesinin beklentilerine karşı duyarlı olan ve eleştirilen çocuk da kendini eleştirmekte, koyduğu yüksek standartlara ulaşamama veya fark yaratamama durumunda ise anksiyete yaşamaya başlayabilmektedir.

Flett, Hewitt, Oliver ve Macdonald'e (2002) göre mükemmeliyetçi ailelerin çocukları olumsuz sonuçlar doğurabilecek, risk teşkil eden farklı özelliklere sahiptirler.Ebeveynlerin mükemmeliyetçi karakterlerinin, çocuklarının mükemmeliyetçiliklerini geliştirici bir etken olmaktadır (Azizi ve Besharat,2011) .

Önder ve Kırdök (2009), annelerinden algıladıkları sevgi-sıcaklığın, ihmal ve ilgisizliğin, kin ve saldırganlığın, çocuğun olumlu veya olumsuz mükemmeliyetçi tutum sergilemelerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Algılanan sevgi ve sıcaklık fazlayken olumlu

mükemmeliyetçilik; algılanan kin-saldırganlık veya ihmal-ilgisiz tutum fazlayken olumsuz mükemmeliyetçiliğin sergilendiği görülmüştür. Yine mükemmeliyetçi düzeyin ve koşullu anne-baba tutumunun arasında pozitif yönde ilişki olduğu bulgularan diğer bir araştırma sonucudur (Mendi, 2015).

Çocuklarda mükemmeliyetçi kişilik özelliklerinden olan düzenliliğin, daha çok hata yapmamaya odaklanan, hata yapmaktan korkan, başarıyı değil, başarısız olmamayı amaç edinen, ebeveynlerinin eleştirel ve olumsuz tutumundan kaçınan çocuklarda görüldüğü söylenebilir(Özgüngör, 2003).

2.5.1.Tek Boyutlu Bir Kavram Olarak Mükemmeliyetçilik

Kişinin kendine yönelik mükemmeliyetçi biliş ve düşüncelerine odaklı tek boyutlu olarak kabul edilen mükemmeliyetçilik kavramı; daha çok mükemmeliyetçiliğin olumsuz yönlerine odaklanmakta ve olumsuz bir kişilik özelliği olarak kabul edilmekteydi (Ellis, 1962; Burns, 1980; Pacht, 1984; Çepikkurt, 2011). Mükemmeliyetçi kişilerin yüksek beklenti içinde olmaları ve bu beklentiye karşılayamadıklarında kendilerini değerlendirmede aşırı eleştirel davranıp hata yapma özgürlüklerinin olmadığını düşünüp çok küçük hatalarıyla aşırı ilgilenirler (Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate, 1990; Coen ve Ogles, 1993). Kendilerinden beklenti içinde olankişileri üstlerinde baskı olarak değerlendirirler (Hewitt, ve Flett, 1991).

2.5.2.Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Mükemmeliyetçilik

Frost ve Marten (1990) ardından Hewitt ve Flett (1991) mükemmeliyetçiliği çok boyutlu bir yapı olarak ele alan araştırmalarıyla ön plana çıkmışlardır. Özellikle de Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate'nın (1990) mükemmeliyetçilikte ebeveyn davranışlarının önemli olacağını savunmuşlar ve ebeveyn davranışlarının ve mükemmeliyetçi kişilik gelişiminde önemli olduğuna değinmişlerdir. Hewitt ve Flett (1991) ise mükemmeliyetçiliğin sadece ebeveynlerle sınırlı olmadığını kişilerarası ilişkilerde de önemli olabileceğini vurgulayarak çok boyutlu bir yapı olarak ele alınmasının gerekliliğini savunmuşlardır.

Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate (1990) mükemmeliyetçiliği, bir kişinin kendi davranışlarını değerlendirirken yüksek standartlara ulaşma gayreti ve eleştirici olması olarak tanımlamışlardır. Onlara göre mükemmeliyetçiliğin temelinde ailesel beklenti ve eleştiriler yatmaktadır. Onlar'a göre ebeveynlerinin beklentilerini karşılayamadıklarına inanan ya da inandırılan çocukların mükemmeliyetçi kişilik göstermesi oldukça muhtemeldir. Dolayısıyla bu düşünce mükemmeliyetçiliğin çocukluk dönemine dayandığını, çocuklukta yaşadıkları ilgili olduğu fikrini göstermektedir.

2.5.3.Mükemmeliyetçiliğin Kuramsal Açıdan Ele Alınması

2.5.3.1.Psikanalitik Yaklaşım

Freud'un psikanalitik kuramına göre, psikoseksüel gelişim evrelerinden "anal dönem" de tuvalet eğitimi çocuğun kişilik gelişimi için önemli bir yere sahiptir. Bu yaklaşıma göre, çocuğun tuvalet eğitimi sırasında uygun olmayan tutum ve davranışlara ya da cezalara maruz kalması sonucunda, çocuğun kişiliğinin mükemmeliyetçi bir yapıda gelişmesikaçınılmaz olmaktadır. Freud'a göre mükemmeliyetçi kişilik tuvalet eğitimin sert bir tutum ile verilmesinden kaynaklanabilmektedir (Akt. Ayhan, 2007).

5.3.2.Bireysel Psikoloji Yaklaşımı

Bireylerinyaptığı davranışlarının bir amacı bulunduğu inanan Adler, mükemmeliyetçiliği açıklarken de kişilerin bu davranışlarından yola çıkarak "*sağlıklı ve sağlıklı*" olmak üzere iki farklı boyutundan bahsetmiştir. Kişilerin karşısına çıkan engelleri aşmak için gösterdiği çaba ve aldığı sorumlulukları açıklarken 'sağlıklı mükemmeliyetçisi'; kişilerin gerçekçi olmayan hedefler koyup bu hedeflere ulaşamayınca eksiklik ve yetersizlik duygusu yaşamalarını da 'sağlıksız mükemmeliyetçilik' olarak değerlendirmiştir. Sağlıklı mükemmeliyetçiler uyumlu- kabul edilebilir kişiler arası ilişkiler geliştirirken, sağlıksız mükemmeliyetçiler diğer insanlardan daha üstün olmaya odaklanma çabasında olduklarından kişiler arası ilişkilerde problemler yaşayabilmektedirler (Rice ve Preusser, 2002).

2.5.3.3.Bütüncül Yaklaşım

Horney (1975), bireyin kendisine güvenmediğinde ortaya çıkan nevrotik gereksinimle mükemmeliyetçiliği izah etmektedir. Horney'e (1956) göre nevrotik birey kusurlu görmediği kişiliğine uyumlu olmayan bir davranış örneği gösterirse hatalarında kendine karşı tolerans göstermez ve kendini affetmez. Bu bireyler, ideal noktasına koyduğu imgeye ulaşmak için şahsına karşı uyguladığı yaptırımlar benliğinden kopmasına ve benliğine sahip olamamasına, kendisine karşı yabancı konumda olmasına sebep olmaktadır. Kendisine karşı yabancı olan kişinin kişilik bütünleşmesinde de bozulmalara rastlanılmaktadır (Tire, 2011).

2.5.3.4.Akılcı-Duygusal Yaklaşım

Akılcı- Duygusal Yaklaşımın öncülerinden olan Ellis (1973), bir kişinin duygu ve düşüncelerini ifade ederken bazı içsel konuşmalardan yararlandığını açıklamaktadır. Bu içsel konuşmalarda kişinin davranışlarının yer aldığını ve yine kişinin inanç sistemini oluşturduğunu vurgulamaktadır. Akılcı-Duygusal yaklaşıma göre kişi her yönüyle yeterli,hiç hata yapmayan ve birçok şeyin üstesinden gelen biri olduğu takdirde kendini değerli görebilmektedir. Ancak; kendisini, etrafını ve yaşadığı durumları olumsuz değerlendirdiklerinde ise bu durum onlar için rahatsız edici olmaktadır (Patterson ve Watkins, 1996). Dolayısıyla birey bu rahatsızlıkların üstesinden gelebilmek için de en iyi olma çabasına girebilmekte, mükemmelle ulaşmayı arzulamaktadır.

2.5.4.Mükemmeliyetçiliğin Gelişimiyle İlgili Modeller

2.5.4.1.Sosyal Beklentiler Modeli (SocialExpectations Model)

Sosyal Beklentiler Modeli'ne göre çocuklar ebeveynlerinin onay, sevgi ve takdirini alabilmek için onların koydukları hedefleri ve davranışsal beklentileri karşılamak zorunda olduklarını öğrenmeye başladıklarında mükemmeliyetçilik de gelişmeye başlamaktadır (Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate, 1990; Hewtt ve Flett, 1991; Flett ve Hewtt 2002). Sosyal Beklentiler Modeli temelinde Rogers'ın (1951) "Koşullu Benlik Değeri" kuramının uzantısıdır. Rogers'a göre çocuğun sahip olduğu benlik değeri ebeveynin onaylama veya reddetme tutumlarıyla ilişkilidir. Ebeveynin takdirini ve onayını alabilmenin tek koşulunun başarı ile ilişkili olduğuna inanan çocukların benlik saygılarının da düşük olması kaçınılmaz olabilmektedir. Nitekim çocuk dönem dönem ebeveyn isteklerini ve beklentilerini karşılamada yetersiz kalabilir ve ebeveyn eleştirisiyle karşılaşabilir bunun sonucunda da yetersizlik duygusu yaşayabilir (Imprachim,2016). Ayrıca, yaptıkları hatalarından ve başarısızlıklarından dolayı ağır eleştiriler alan ve utandırılan çocuklar, tekrar bu olumsuz duyguları yaşamamak için mükemmeliyetçi olabilmektedir (Burns, 1980).

Aşırı talepkar ve beklentiye sahip ebeveynlerin yanı sıra çocukları ile ilgili hiçbir beklentisi olmayan ebeveynler de vardır. Ebeveynlerin hiçbir beklentilerinin olmaması da çocukta yine yetersizlik duygusunun oluşmasına neden olabilmektedir. Burada çocuğun ebeveyninden alacağı geri bildirimine göre algıladığı tutum çok önemli olmaktadır.

2.5.4.2.Sosyal Öğrenme Modeli (Social Learning Model)

Sosyal Tepki Modelinde olduğu gibi Sosyal Öğrenme Modeli de çocuklarda gelişen mükemmeliyetçiliğin kaynağının ebeveyn ve ebeveyn tutumları olduğunu öne sürmektedir (Flett ve Hewitt 2002). Bu modele göre mükemmeliyetçilik, mükemmel olan bireyleri görerek ve bu modelleri örnek alarak gelişmektedir. Çocuklar, özellikle de ebeveynlerini taklit etme ve idealleştirme eğiliminde olduklarından, mükemmel olan anne-babaya benzeme çabasına girebilmektedirler.

Mükemmeliyetçiliğin gelişiminde Sosyal Öğrenme Modeli, Bandura'nın Sosyal Öğrenme Modeli'ne dayanmaktadır. Bandura'ya göre kişiler gördükleri davranışları doğrudan, gözlem yoluyla ve model alma yoluyla öğrenebilmektedirler (Bandura,1971). Sosyal öğrenme modeli de mükemmeliyetçilikte model alma özellikle ebeveynlerin model alınmasına vurgu yapmıştır. Bandura'ya (1986) göre ilk gözlemlerini aile ortamında yapmaya başlayan çocuğun kendi anne babasına benzemek istemesi ve ebeveynlerinin mükemmeliyetçi davranışlarını model alması da kaçınılmaz olabilmektedir (Akt. Walter, Shenaar-Golan ve Greenberg, 2015). Frost ve arkadaşlarına (1990) göre de mükemmeliyetçilik model alma yoluyla ebeveynlerden çocuğa geçen bir durumdur. Mükemmeliyetçilik konusunda yapılan birçok çalışmada da ebeveyn mükemmeliyetçiliği ve çocuğun mükemmeliyetçiliği arasında olumlu ilişki ortaya çıkmıştır. Örneğin; Frost ve ark. (1991) kızların mükemmeliyetçilik eğilimleri ile annenin mükemmeliyetçilik eğilimi arasında pozitif; Vieth ve Trull (1999) da kızların kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik puanları ile annenin benzer mükemmeliyetçilik eğilimleri arasında pozitif yönde ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Luyckx, Soenens, Goossens, Beyers ve Vansteenkiste'nin (2005) da yaptıkları çalışma kız çocuklarının uyum sağlanamayan mükemmeliyetçi eğilimlerinin annenin uyum sağlanamayan mükemmeliyetçi eğilimleri arasında pozitif ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Diğer taraftan Cook ve Kearney (2008) ile Neumesister ve arkadaşlarının (2009) da erkek çocuklar ile annelerinin mükemmeliyetçilik eğilimlerinin benzer olduğunu ve mükemmeliyetçi kişiliğin gelişmesinde ebeveyn rolünün ve özellikle de annenin rolünün fazla olduğunu ifade etmişlerdir.

2.5.4.3.Sosyal Tepki Modeli (Social Reaction Model)

Sosyal Tepki Modeli'ne göre çocuğun ebeveynlerinden ve çevresinden sevgi görmemesi, fiziksel ve psikolojik tacize uğraması ya da dağılmış bir aile ortamında yetişmesi gibi olumsuz yaşantılara bağlı olarak çocukta mükemmeliyetçi kişiliğin oluşması muhtemeldir (Flett ve Hewitt, 2002). Bu tür olumsuz durumlarla ve davranışlarla karşı karşıya kalan çocuk mükemmeliyetçi tavır sergileyerek maruz kaldığı kötü durumlardan kaçmak ya da en aza indirmek isteyecektir. Bu tür olumsuzluklar karşısında kendisini korumasının ve zorluklarla

başedebilmesinin en iyi yolu mükemmel olmaktan geçmektedir. Mükemmeliyetçiliği bir başa çıkma stratejisi olarak kullanabilecektir. Çünkü çocuk eğer mükemmel olursam bana kimse bir şey demez bana karışamazlar gibi düşüncelere kapılacaktır (Flett ve Hewitt, 2002).

Ebeveyn tutumları ve çocuklardaki mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi açığa çıkarmak üzere yapılan çalışmalarda Sosyal Tepki Modelini destekleyen sonuçlar ortaya çıkmıştır. Örneğin; Kenney- Benson ve Pomerantz'ın (2005) çalışmasında; annelerinin düşmanca tavırlarına ve ağır eleştirilerine maruz kalan çocukların diğerlerine karşı mükemmeliyetçilik puanlarının da yüksek olduğu bulunmuştur. Schaaf ve McCanne (1994) ise çocukluk yıllarında fiziksel tacize uğrayan çocukların tacize uğramayan çocuklara nazaran mükemmeliyetçiliği daha yoğun yaşadığını belirtmişlerdir.

2.5.4.4.Kaygılı Yetiştirme Modeli (AnxiousRearing Model)

Mükemmeliyetçiliğin gelişimiyle ilgili önerilen bir diğer model olan Kaygılı Yetiştirme Modelidir. Bu modele göre çocuklarının gelecekle ilgili olarak kaygılarını sıklıkla dile getiren, diğerleri üzerinde pozitif izlenimler bırakmanın önemine değinen, aşırı koruyucu ebeveynlik tutumu sergileyen ve hata yapmanın olumsuzlukları üzerinde sıklıkla duran ebeveynlerin çocuklarında mükemmeliyetçi kişilik özelliklerinin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bazı ebeveynler çocuklarının davranış ve performansları için fazlaca endişe duyabilmektedirler. Ebeveynler çocuklarının hata yapmamaları için dikkatli davranmaları gerektiğini çünkü bu hataların onların gelecekteki hayatlarını olumsuz etkileyebileceğini düşünmektedirler. Ebeveynler bu endişelerinden dolayı çocuklarının yaptıkları ufak hatalara dahi fazlaca takılırlar ve çocuklarının da bu hatalarından korkmalarına sebep olurlar. Bu durum zamanla çocuklarda mükemmeliyetçi eğilimlerin ortaya çıkmasına ve özellikle de mükemmeliyetçiliğin uyum sağlanamayan boyutu olan hatalarla aşırı ilgilenme eğilimlerinin artmasına neden olabilmektedir (Flett ve Hewitt, 2002). Mükemmeliyetçilik ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmalarda da kaygılı çocuk yetiştirme davranışı ile çocuklardaki mükemmeliyetçilik arasında pozitif ilişki olduğu ortaya çıkmıştır (Flett, Sherry ve Hewitt, 2001; Cook ve Kearney, 2008).

2.5.5.Sporda Mükemmeliyetçilik

Kişi dünyaya geldiği andan itibaren en önemli dönemlerini birlikte geçirdiği ortam aile ortamıdır. Bundan dolayı çocuğun kişilik yapısının temelleri de bu ortamda atılmaya başlanmaktadır. Ebeveynlerin çocuk üzerindeki etkisi sadece kişilik ve karakterinin şekillenmesinde değil çocuğun ileriki yıllarda içinde bulunabileceği eğitim hayatı, meslek hayatı,

spor hayatı gibi birçok alanda etkisini gösterebilecektir (Yörükoğlu, 2002). Örneğin Kenney-Benson ve Pomerantz (2005) annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuklarda depresyon ve mükemmeliyetçilik ilişkisini araştırdıkları çalışmalarında; annelerin kontrol edici davranışlarının çocuklarda mükemmeliyetçiliğin gelişimine ve depresyona neden olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırmada ayrıca, aşırı denetimciolan ve çocuklarına karşı baskıcı bir tutum sergileyen ailelerin de çocuklarının mükemmeliyetçi eğilimler gösterdiğini ortaya koymuşlardır. Ailelerin Koivula ve arkadaşlarının 2002’de atletlerle yaptıkları bir çalışmada ise olumsuz mükemmeliyetçi özelliğe sahip olan atletlerin bir başarısızlık karşısında öz güven kaybı yaşadıkları, olumlu mükemmeliyetçi özelliğe sahip olan atletlerin ise bir başarısızlık karşısında daha soğukkanlı durabildiklerini ortaya koymuştur. Bu gibi araştırma sonuçlarından yola çıkarak sporcuların mükemmeliyetçi kişilik yapısıyla benzer özellikler gösterdikleri düşünülerek mükemmeliyetçi kişilik yapısını taşıyan kişilerde bulunan özelliklerin sporcularda da olduğuna inanılmaktadır. Sportif yarışma ortamı mücadelenin, kazanma ve kaybetmenin olduğu, bu yarışma ortamında çocuğun kendini değerlendirdiği, kendini değerlendirirken ebeveynlerini önemli bir unsur olarak gördükleri karşımıza çıkmaktadır. Mükemmeliyetçi ebeveynler, çocuklarını yapabildikleriyle yetinmeyerek onları daha iyisini yapmaları konusunda sürekli zorlarlar. Bundan dolayı ebeveynlerin çocuklarına karşı eleştiri ve beklentilerinin mükemmeliyetçi tutumun önemli yordayıcıları olduğu düşünülmektedir (Frost ve Hewitt, 1990).

2.5.6.Mükemmeliyetçilik ve Ebeveyn Etkisi

Bireyin gelişim dönemleri içerisinde en önemlisi altı yaşına kadar olan ilk çocukluk çağıdır. Yapılan araştırmalar bu dönemde, çocukta kişilik ve benlik gelişimini oluşturan ahlak gelişimi, zihinsel gelişim, ruhsal ve sosyal gelişimin belli bir noktaya ulaştığını belirtilmektedir (Kağıtçıbaşı, 1988; Yavuzer, 1996). Mükemmeliyetçiliğin temelleri de bu dönemde atılmaktadır. Anne - babaları tarafından sürekli eleştirilen ve çevresi tarafından kendisini sevdirmeye, takdir ettirmeye ve kabul ettirmeye gibi ihtiyaçlarını sadece “BAŞARI” gösterdiği zaman karşılandığını gören çocuk mükemmeliyetçi özellikler geliştirir. Anne ve babalar, kendilerinin gerçekleştiremediği hayallerini çocuklarının gerçekleştirmesini ister, çocuğu hayalleri gerçekleştirmede aracı olarak isteyebilir (Cüceloğlu,2005). Bu nedenle gerçekleştiremediği hayallerini çocuklarının gerçekleştirmesini isterken onların kapasitelerini, ilgilerini dikkate almadan çocukları hakkında planlar yapabilirler. Fakat çocuk bu beklentileri karşılayabilecek durumda değilse istekler altında ezilir. Ebeveynlerin çocuklarına karşı eleştiri ve beklentilerinin mükemmeliyetçi tutumun önemli yordayıcıları olduğu düşünülmektedir (Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate, 1990).

2.5.7. Ebeveyn Tutumları ve Mükemmeliyetçilik İlgili Yapılan Araştırmalar

2.5.7.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Kenney-Benson ve Pomerantz (2005) yaptığı araştırmada, çocuklarına karşı aşırı baskıcı tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarında mükemmeliyetçi eğilimlerin daha sık görüldüğü sonucuna ulaşmışlardır. Ebeveynlerin kontrol oluşturma çabalarının çocuklar üzerinde kendisini üstün görme davranışına neden olduğu sonucuna varmışlardır.

Hewitt ve Flett (1991) tarafından yapılan araştırmada ise eğitim seviyesidüşük ailelerden gelen üniversite öğrencilerinin, ailelerinin kendilerinden yüksek standartlar belediklerine dair algılarının yüksek olduğunu sonucu ortaya çıkmıştır.

Dorsch ve arkadaşlarının (2016) spora katılımda ebeveyn desteğini ve baskısını incelemek için yaptığı araştırma sonucunda sporcuların algıladıkları ebeveyn baskının annenin takdir ve anlayış alt boyutuyla; babanın ise yönlendirici davranış alt boyutuyla ilişki olduğunu bulmuşlardır. Aksoy ve arkadaşlarının (2008) 177 öğrenci ile yaptıkları araştırmalarında cinsiyet açısından bir fark bulmuşlar ve kızlar ebeveynleri tarafından erkeklere göre daha fazla izlendiklerini algılamışlardır. Wolfenden ve Holt'un (2003) genç tenisçilerle yaptığı araştırmada ise ebeveynlerinin aktif katılımını baskı kaynağı algıladıkları sonucuna ulaşmıştır.

Vieth ve Trull (1999) 188 kolej öğrencisi ve öğrencilerin ebeveynleriyle aralarındaki mükemmeliyetçilik puanlarını incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarında, kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutunda kız öğrencilerin anneleriyle, erkek öğrencilerin ise babalarıyla mükemmeliyetçilik düzeylerinin pozitif yönde anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin kendine yönelik mükemmeliyetçilik düzeyleriyle ailelerin sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Kız ve erkek öğrencilerin kendi ifadeleri dikkate alındığında kız çocuklarının mükemmeliyetçilik düzeylerinin erkeklere göre ailelerinin mükemmeliyetçilik düzeyleriyle daha fazla uyumlu olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Anneler ile kızların mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki uyumun, babalarla erkek çocukları arasındaki uyumdan daha fazla olduğu görülmüştür. Kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutunda erkek çocuklarının babalarla olan uyumunun anneleriyle olan uyumundan daha yüksek olduğunu araştırma sonuçları göstermiştir. Anne ile kızlarının sosyal düzene yönelik alt boyutundaki mükemmeliyetçilik puanlarının anlamlı ilişki içerisinde olduğu görülürken, kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutunda bu ilişkiye rastlanmamıştır. Erkek çocuklarıyla babaları arasında her iki mükemmeliyetçilik boyutunda da anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Lee ve Maclean (1997) tarafından ebeveynlerin spor yapan çocukların üzerinde bir baskı kaynağı olduğu iddiasıyla yaptıkları araştırmada ebeveynlerin aktif katılımının cinsiyete göre farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Cremades ve arkadaşlarının (2013) yapmış olduğu

araştırmada cinsiyet değişkeninin ebeveynlerin aktif katılımını etkileyen bir faktör olmadığı; Babkes ve arkadaşlarının (1999) yaptığı araştırmada ise hem erkeklerin hem de kızların ebeveynlerinin spora etkin katıldıklarını ifade ettikleri ve bu etkin katılımı baskı ne kadar az olursa çocukların tepkilerinin o kadar olumlu yönde olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Cicognani ve arkadaşlarının (2012) yapmış olduğu bir diğer çalışmada ise, ergenlerin siyasi katılımları ebeveynlerinin aktif katılımından kızların erkeklerden daha çok etkilendiğini ortaya koymuşlardır. Chafetz ve Kotarba (1995) yaptıkları araştırmada ebeveynlerin aktif katılımın oğulları üzerindeki etkisine bakmışlardır. Anneler çocuklarının maçlarında oynadıkları takımın formalarını giymiş, çocukların şoförlüklerini yapmış; babalar ise oyun alanlarının ve hakemlerin kalitesini değerlendirmiş, rakipleri keşfetmiş ve antrenörlerle işbirliği içerisinde olmuştur. Araştırma sonucunda da ebeveynlerin bu aktif katılımı oğullarının sporda başarılı olmalarına katkı sağlayan davranışlar olduğu ifade edilmiştir.

Hoyle ve Leff'in (1995) genç teniscilerle yaptıkları araştırmada ebeveynlerinin yüksek düzeyde aktif katılım sağladıklarını belirten hem kız hem erkek teniscilerin, tenisten daha fazla keyif aldıklarını, tenisin yaşamlarının daha önemli bir parçası olarak görmeye başladıklarını belirtmişlerdir.

Elliott ve Drummond'un (2017) yaptığı araştırmada ise sporcular ebeveynlerinin teşvik edici ve destekleyici aktif katılımlarını algıladıklarında yaptıkları spordan keyif aldıklarını ve içsel motivasyon oluşturdıkları söylemişlerdir.

Chang'ın (2000) yaptığı araştırmada, mükemmeliyetçilik düzeyi yükseldikçe yaşam doyumu azalmakta, karamsarlık ve kaygı düzeyi yükselmekte ve yaşanan stresin arttığı görülmüştür. Ayrıca ebeveynlerle çocukları arasında mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Rice ve arkadaşları (2005) yaptıkları araştırmada bireylerin olumsuz mükemmeliyetçilikleri ile algıladıkları ebeveyn beklentileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Yine benzer bir araştırmada ise Parker (1997) öğrencilerin kendilerine yönelik mükemmeliyetçilik algılarının yükselmesi ile ebeveynlerinin mükemmeliyetçiliklerine ilişkin algıları arasında olumlu yönde bir ilişki bulmuştur.

Wuert ve arkadaşlarının (2004) yaptığı araştırma ebeveynlerinden baskıyı az hisseden sporcuların takdir ve anlayışı daha yüksek algıladıklarını ve baskıyı sadece yönlendirici davranışla ilişkilendirdiklerini ortaya çıkarmıştır. Scanlan ve Lewthwaite'ın (1986) 76 güreş sporcusuyla yaptığı araştırmasında ise ebeveynlerinden takdir ve anlayış gören sporcuların baskıyı daha az algıladıkları ve bunun da performanslarına olumlu etki ettiği sonucuna ulaşmışlardır.

Kawamura, Frost ve Harmatz (2002), 145 Asya kökenli ve 192 Kafkas kökenli olmak üzere toplam 337 Amerikalı kolej öğrencileriyle yürüttükleri araştırmalarında

mükemmeliyetçilikle algılanan ebeveynlik tipi ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmalarında sadece Asya kökenli erkekler hariç diğer tüm gruplarda baskıcı/otoriter aile tipleriyle olumsuz mükemmeliyetçilik arasında anlamlı ilişkiye ve her iki gruptaki kadınlarda olumlu mükemmeliyetçilikle akademik başarı arasında olumlu yönde ve anlamlı ilişkiye ulaşmışlardır.

Ommundsen ve arkadaşları (2005) 1231 erkek ve 488 kız olmak üzere toplam 1719 Norveçli genç sporcu üzerinde bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda, olumlu mükemmeliyetçilerin sosyal aktivitelerde bulunma düzeyleri yüksek ve arkadaş ilişkileri olumlu çıkarken; olumsuz mükemmeliyetçilerin ise sosyal aktivitelerde bulunma ve olumlu arkadaş ilişkileri düşük bulunmuştur.

Frost (1990), Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği' nin alt ölçeklerinden biri olan hatalarla aşırı ilgilenme alt ölçeğinden yüksek puan alan kişilerin yarışma öncesinde yüksek kaygı taşıdıkları, olumsuz düşüncelerinin daha çok olduğu, spor alanında daha düşük özgüvene sahip oldukları, konsantrasyon sorunu yaşadıkları ve hatalara olumsuz tepkiler verdikleri saptanmıştır. Aynı ölçeğin "hareketlerle ilgili şüpheler" alt ölçeğinden yüksek puan alan sporcuların sportif ortamlarda düşük özgüven sergiledikleri ve seyircilerin tepkilerinden daha çok endişe duydukları belirtilmiştir.

Vieth ve Trull (1999) ebeveynlerin ve çocukların mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve annelerin ve kızların mükemmeliyetçilik puanları ile babalarının ve oğullarının mükemmeliyetçilik puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Araştırmanın bir diğer sonucunda ise farklı cinsiyetlerdeki ebeveyn ve çocuklarının mükemmeliyetçilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Koivula ve arkadaşlarının 2002'de atletlerle yaptıkları bir çalışmada olumsuz mükemmeliyetçi özelliğe sahip olan atletlerin bir başarısızlık karşısında özgüven kaybı yaşadıkları, olumlu mükemmeliyetçi özelliğe sahip olan atletlerin ise bir başarısızlık karşısında daha soğukkanlı durabildiklerini ortaya koymuştur. Flett, Hewitt ve Blankstein'in (1998) 124 öğrenci ile yaptıkları çalışmada elde edilen sonuç ise, sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik (başkalarınca belirlenen) ile ortaya çıkan sonuçları dışsal kaynaklara bağlama arasında bağlantılı bulunmuştur.

Knight ve arkadaşlarının (2010) yaptığı çalışmada bize gösteriyor ki sporcuların ebeveynlerinin yarışmadan önce fiziksel olarak sporcuların hazırlanmasında uygun ebeveyn katılımı sporcuların performansları üzerinde etkili olduğunu, bu katılımı göstermeyen ebeveynlerin çocuklarının maçta kendilerini yorgun hissettiklerini hatta maçta oynamak istemediklerini belirtmişlerdir. Aynı çalışmada sporcuların ebeveynlerinden fiziksel katılım istedikleri gibi zihinsel olarak katılımını istemediklerini çünkü yarışmadan önce

ebeveynlerinin performansları hakkında konuşmak sporcular üzerinde baskı yarattığını ve yarışma sırasında kendilerini gergin hissettiklerini söylemişlerdir.

Stein ve arkadaşları (1999) 42 ergen sporcuyla yaptığı çalışmada da ebeveynlerinin spora çok fazla etkin katılımlarının ergen sporcular üstünde stres yarattığı sonucunu ortaya koymuşlardır. Babkes ve arkadaşları ise (1999) yaptıkları çalışmada; sporcular yaptıkları sporda ebeveynlerinin etkin katılım sağladıklarını ifade etmişler ve bu etkin katılımda baskı ne kadar az ise performanslarının o kadar olumlu olduğunu belirtmişlerdir.

Dorsch ve arkadaşları (2016) yaptığı çalışmada sporcuların algıladıkları ebeveyn baskısının annenin takdir ve anlayışıyla babanın ise yönlendirici davranışıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Dykstra (2006) mükemmeliyetçilik ile akademik performans ve sosyal işlevselliğin ilişkisini incelediği çalışmasında 137 ergen öğrenci ile çalışmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular kendine yönelik mükemmeliyetçilik ile not ortalamalarının yüksek olması, akademik performans ve sosyal becerideki performans arasında bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik ile akademik başarı ve sosyal işlev arasında da negatif ilişki bulunulmuştur.

2.5.7.2.Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Mısırlı (2003) üstün yetenekli çocuklarla yaptığı çalışmasının sonucunda okuryazar olan ebeveynlerin çocuklarının lisans ve lisansüstü eğitime sahip olan ebeveynlerin çocuklarından daha fazla mükemmeliyetçi olma eğiliminde olduğunu tespit etmişlerdir.

Satılmış (2010) yaptığı çalışmada mükemmeliyetçilik puanlarının cinsiyet değişkeni açısından düzen, hatalara aşırı ilgi ve kişisel standartlar alt boyutlarında bir fark bulmazken, davranışlardan şüphe, aile beklentileri ve ailesel eleştiri alt boyutlarında farklılaşma saptanmıştır. Cinsiyet değişkeni açısından algılanan anne baba tutumlarında ise anlamlı düzeyde farklılaşma gözlenmiştir. Kız öğrencilerin, demokratik olarak algılanan anne baba tutumundan aldıkları puanların erkek öğrencilere göre yüksek; koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanlarında da erkek öğrencilerin yüksek puan aldığı belirtilmiştir. Mükemmeliyetçilik alt boyutlarından düzen, hatalara aşırı ilgi, davranışlardan şüphe ve kişisel standartlar puan ortalamalarının sınıf değişkenine göre farklılaştığını; aile beklentileri ve ailesel eleştiri alt boyutlarında ise sınıf değişkeni açısından bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Acuner ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan çalışmada ise öğrencilerin mükemmeliyetçilik puanlarının algıladıkları ebeveyn tutumuna göre farklılaştığını bulmuşlardır. Yıldız'ın (2007) 588 öğrenci üzerinde yürüttüğü çalışmada ebeveyn tutumlarının öğrencilerin mükemmeliyetçi olmalarında etkili olduğu bulunmuştur.

Türkiye’de mükemmeliyetçilikle ilgili futbol, voleybol ve basketbolda birinci lig seviyesindeki kulüplerde oynayan sporcularla deneysel bir çalışma yapılmıştır. Kağan (2006) tarafından yapılmış olan araştırmada 8 oturumluk müdahale programı sonrasında sporcuların mükemmeliyetçilik ve başarı korkusu puanları anlamlı düzeyde azaldığı gözlemlenmiştir.

Sapmaz (2006), 929 üniversite öğrencisiyle mükemmeliyetçi olmayan üniversite öğrencileri ile farklı mükemmeliyetçilik tutumlarına sahip olan üniversite öğrencilerin psikolojik semptom belirtilerini yaşama düzeyleri arasında farklılığı araştırmak üzere bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda, mükemmeliyetçi olmayan öğrencileri ile farklı mükemmeliyetçilik tutumlarına sahip (uyumlu ve uyumsuz mükemmeliyetçiler) üniversite öğrencileri arasında bir farklılık olmadığını ortaya çıkartmıştır.

Tuncer, Voltan-Acar (2006) yaptığı araştırmada üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özelliklerinin, kaygı düzeyleri ile cinsiyete, algılanan kişilik yapısına, algılanan beden imgesine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırma sonucunda kaygı düzeyi yüksek üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinin sosyal düzene yönelik (başkalarınca belirlenen) mükemmeliyetçilik düzeyleri kaygı düzeyi düşük gruba göre yüksek çıkmıştır. Araştırmanın bir diğer sonucu ise erkeklerin sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik düzeyleri kızlara göre daha yüksektir.

Pamir (2008), çalışmasında lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile anne-baba tutumlarını cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik düzey ve anne-babanın eğitim düzeyi açısından incelemiştir. 971 öğrenciyle yaptığı araştırmasının sonucunda mükemmeliyetçiliğe ilişkin cinsiyetler arasında yapılan karşılaştırmada, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre kişisel standartlar, ailesel eleştiri ve davranışlarından şüphe; kız öğrencilerin ise erkek öğrencilere göre düzen mükemmeliyetçilik alt boyutundan daha yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmüştür. Diğer yandan hatalarla aşırı ilgi alt boyutunda babası lise mezunu olan öğrencilerin ortalamalarının; babası ilkökul, ortaokul ve üniversite mezunu olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Erözkan (2008) yaptığı araştırmada hatalara aşırı ilgi alt boyutunda erkeklerin kadınlara göre daha fazla puan ortalamalarına sahip olduklarını bulmuştur. Özen (2019) “Y ve Z Kuşaklarındaki Taekwondo Sporcularının Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Sporda Güdülenme ve Başarı Motivasyonu ile İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı araştırmasında hatalarla aşırı ilgilenme, algılanan aile baskısı ve kişisel standartlar alt boyutlarından aldıkları ortalama puanların erkeklerin kızlardan anlamlı derece yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Çepikkurt (2011) tarafından hentbolcularla yapılan çalışmada mükemmeliyetçilik ve kaygı düzeyleri ile başarı hedefleri ve müsabaka sonuçlarına yapılan yükleme biçimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutu ortalama puanlarının erkek sporcularda kadın sporculara göre daha yüksek olduğu ortaya

çıkıştır. Mükemmeliyetçiliğin algılanan aile baskısı alt boyutunda ise erkeklerin kadınlara göre daha yüksek puan aldıkları ancak ortaya çıkan bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur.

3. YÖNTEM

Yöntem bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel analiz teknikleri hakkında bilgilere yer verilecektir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, adolesan basketbolcularda algılanan ebeveyn tutumu ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmış ilişkisel tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. İlişkisel tarama modeli iki ya da çok değişken arasındaki ilişkiyi ya da ilişkinin derecesini belirlemeyi sağlayan bir araştırma modelidir (Karasar, 2009). Araştırma, ayrıca algılanan ebeveyn tutumu ve mükemmeliyetçiliğin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacını da taşıdığından kesitsel tarama modelinde bir araştırma olarak da ifade edilebilir. Kesitsel çalışmalar ise belirli bir popülasyonda, belirli bir anda (nokta zamanda), belirli bir konunun ya da durumun sıklığını (veya düzeyini) saptamaya yönelik araştırmalardır.

3.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırma örneklemini 2018-2019 öğretim yılında basketbol kulüpleri alt yapısında oynayan 12-16 yaş aralığındaki 112 kız ($X_{\text{yaş}}=13.63 \pm 1.49$) ve 188 erkek ($X_{\text{yaş}}=13.48 \pm 1.23$) olmak üzere toplamda 300 basketbolcu gönüllü olarak katılmıştır. Kız sporcuların spor yaş ortalamaları 3.96 ± 1.65 olarak hesaplanırken erkek sporcuların spor yaş ortalamaları 4.01 ± 1.42 olarak hesaplanmıştır. Örneklem grubunun seçilmesinde "Kolayda Ulaşılabilir Örnekleme Yöntemi" ne başvurulmuştur. Çalışma grubunu oluşturan sporcuların cinsiyete göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 3.1.
Çalışma Grubunun Demografik özellikleri

Cinsiyet	Sayı	Yaş Ortalaması	Spor Yaş Ortalaması
Kız	112	13.63	3.96
Erkek	188	13.48	4.01

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan adolesanbasketbolcularınalgıladıkları ebeveyn tutumlarını ölçmek için "Sporda Ebeveyn Katılımı Ölçeği", mükemmeliyetçilik düzeylerini ölçmek için "Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği" ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır.

3.3.1. Sporda Ebeveyn Katılımı Ölçeği

İlk olarak Lee ve McLean (1997) tarafından İngiliz yüzücüler için geliştirilmiş olup sonrasında Wuerth, Lee ve Alfermann (2004) tarafından Alman sporcular için yeniden düzenlenmiştir. Wuerth ve arkadaşlarının (2004) ölçek uyarlamasından yararlanılarak Türkçe uyarlaması Özgör ve arkadaşları (2017) tarafından yapılmıştır. Ölçek takdir ve anlayış, yönlendirici davranış, baskı ve aktif katılım olmak üzere 4 alt boyut 20 maddeden oluşmaktadır. Takdir ve anlayış alt boyutu 7, yönlendirici davranış 7, baskı 4 ve aktif katılım 2 madde ile değerlendirilmektedir. Ölçek 5'li likert tipindedir. Özgör ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan güvenilirlik çalışmasında alt boyutların iç tutarlığı takdir ve anlayış için alt boyutu için 0.68, yönlendirici davranış alt boyutu için 0.83, baskı alt boyutu için 0.64 ve aktif katılım alt boyutu için 0.45 olarak hesaplanmıştır.

Bu çalışma kapsamında yapılan güvenilirlik analizi sonucunda alt boyutların iç tutarlık katsayıları takdir ve anlayış alt boyutu için .75; yönlendirici davranış için .62; baskı alt boyutu için .55 ve aktif katılım için .42 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışma kapsamında elde edilen güvenilirlik katsayılarının baskı alt boyutu ile aktif katılım alt boyutları için düşük olduğu görülmektedir. Ancak ölçeğin orjinal formunda da bu alt boyutlara ilişkin güvenilirlik katsayılarının düşük olduğu görüldüğünden bu çalışmada elde edilen verilerle analizlere devam edilmiştir.

3.3.2. Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği

Dunn ve arkadaşları (2002) tarafından geliştirilen ölçeğin Türk sporcular için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Çepikkurt (2011) tarafından yapılmıştır. Çepikkurt'un (2011) Türkçe uyarlanmasından yararlanılarak adolesan sporcular için uyarlanması ise Özgör, Altıntaş ve Aşçı (2017) tarafından yürütülmüştür. Ölçek orijinalinde 30 madde olup uyarlama aşamasında 4 madde çalışmayıp ölçek 26 madde 4 alt boyut olarak kullanılabilir. Ölçek 5'li likert tipindedir. Alt ölçeklerin iç tutarlık katsayıları kişisel standartlar alt boyutu için 0.88, hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutu için 0.94, algılanan aile baskısı alt boyutu için 0.94, algılanan antrenör

baskısı alt boyutu için 0.83 şeklindedir.

Bu çalışma kapsamında Cronbach Alpha ile hesaplanan güvenilirlik katsayıları kişisel standartlar alt boyutu için 0.72, hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutu için 0.77, algılanan aile baskısı alt boyutu için 0.75, algılanan antrenör baskısı alt boyutu için 0.63 şeklindedir. Alt boyutlara ilişkin örnek maddeler aşağıda sunulmuştur.

Kişisel Standartlar: Yaptığım sporda en iyi olmamaktan nefret ederim.

Hatalarla Aşırı İlgilenme: Müsabakalarda hata yaparsam sinirlenirim.

Algılanan Aile Baskısı: Annem/Babam yaptığım sporda benden mükemmellik bekler.

Algılanan Antrenör Baskısı: Antrenörüm müsabakalarda benim için çok yüksek standartlar bekler.

3.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu araştırmaya katılan sporcuların demografik verilerine ulaşmak için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Kişisel bilgi formunda sporcuların yaş, cinsiyet, sporyaşı, anne/baba eğitim düzeyi, kardeş sayısına ilişkin sorular bulunmaktadır.

3.4. İşlem

Verilerin toplanması süreci Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları ve Etik Kurulu'nun 19/09/2019 tarihli onayı ile başlatılmış olup ölçekler sporculara araştırmacı tarafından yüzyüze görüşme yoluyla uygulanmıştır. Çalışma kapsamında basketbolcuların algıladıkları ebeveyn tutumu ve mükemmeliyetçilik puanlarının normal dağılıma sahip olup olmadığını belirlemek için ise Skewness (Yayılmaya) ve Kurtosis (Çarpıklık) değerlerine bakılmıştır.

3.5. Veri Analizi

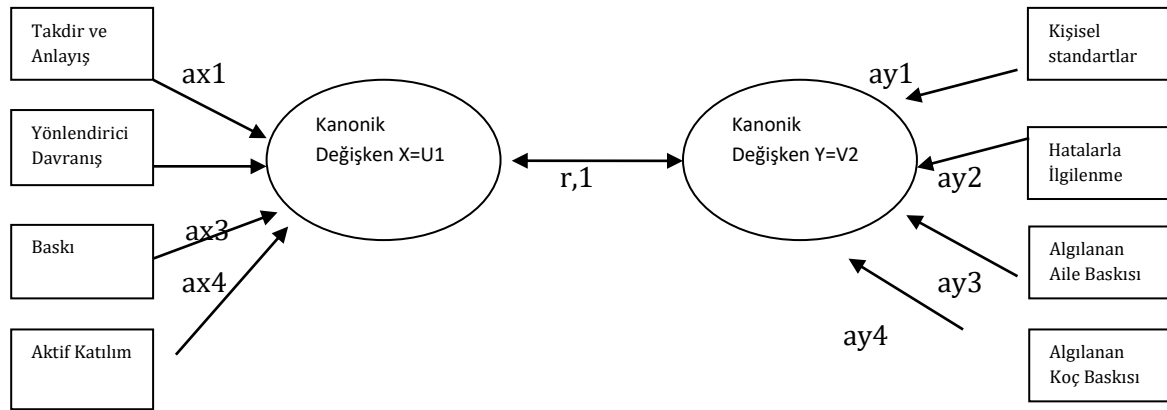
Çalışmaya katılan adolesan basketbolcuların algıladıkları ebeveyn tutumu puanları ile mükemmeliyetçilik puanları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Kanonik Korelasyon analizi, adolesanların ölçek alt boyutlarından aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere de bağımsız örneklemde t-testi analizi uygulanmıştır.

Kanonik Korelasyon Analizi: Kanonik Korelasyon Analizi birden fazla sayıda bağımlı değişken seti ile bir veya birden fazla bağımsız değişken seti arasındaki ilişkinin derecesini ortaya koyan çok değişkenli istatistik analiz tekniklerinden biridir (Tabachnick ve Fidell, 2007). Kanonik

Korelasyon Analizi korelasyon katsayısının maksimuma çıkarıldığı bir çift çok değişkenli doğrusal bir dönüşümdür. Kanonik Korelasyon Analizi iki değişken grubu arasında bağımlı ve bağımsız bir ilişki zorunluluğu barındırmaz. Ancak bir değişken grubunu bağımlı, diğer değişken grubunu bağımsız olarak düşünmek faydalı olabilir. Kanonik Korelasyon Analizinin en temel amaçları değişken kümeleri arasındaki korelasyona en çok katkıda bulunan iki kümedeki değişkenleri belirlemek ve her bir değişkenin çıkarılan kanonik fonksiyonlara nasıl katkıda bulunduğunu değerlendirerek iki değişken grubu arasındaki ilişkinin niteliğini açıklamaktır. Yapılacak kanonik korelasyon analizinde değişken setlerindeki en az değişken sayısı kadar kanonik fonksiyon ortaya çıkmaktadır (Kalaycı, 2005).

Kanonik Korelasyon Analizinin Varsayımları

- Veri setlerinde yer alacak gözlem sayısının, toplam değişken sayısının 20 katı kadar olması ,
- Değişkenler kümeleri arasında ilişki doğrusal olması,
- Çok değişkenli normal verinin dağılım özellikleri göstermesi ,
- Bağımlı ve bağımsız değişken setinde bulunan değişkenler arasında çoklu bağlantı (multicollinearity) olmaması, diğer bir ifade ile değişkenler arası ilişkinin .80'in altında olması beklenir.

ŞEKİL 5.1. Kanonik Değişkenlere Ait Analitik Yaklaşım

$ax_1, ax_2, \dots = X$ değişkeni için kanonik yükler

$ay_1, ay_2, \dots = Y$ değişkeni için kanonik yükler

r_{c1} = Birinci kanonik değişkenler arası korelasyon

4. BULGULAR

Bulgular bölümünde araştırma alt problemlerine ilişkin istatistiksel analiz sonuçlarına yer verilecektir.

4.1. Adolesan Basketbolcuların Kullanılan Ölçme Araçlarından Aldıkları Puanlara İlişkin Bulgular

Tablo 4.2.

Adolesan Basketbolcuların Ölçek Alt Boyutlardan Aldıkları Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler ve Araştırmaya Katılan Örneklem Grubuna Ait Normallik Test Sonuçları

	n	Min	Max	\bar{X}	SS	Skewness	Kurtosis
MÜKEMMELİYETÇİLİK							
Kişisel Standartlar	300	1,00	5,00	3.47	.852	-.400	-.234
Hatalarla Aşırı İlgilenme	300	1,00	5,00	2.83	.836	.285	-.269
Algılanan Aile Baskısı	300	1,00	5,00	2.75	.772	.448	.364
Algılanan Antrenör Baskısı	300	1,00	5,00	3.21	.977	-.163	-.400
EBEVEYN KATILIMI							
Yönlendirici Davranış	300	1,00	5,00	3.47	.795	-.308	-.344
Aktif Katılım	300	1,00	5,00	2.11	1.04	.717	-.242
Takdir ve Anlayış	300	1,00	5,00	3.99	.628	-.573	.252
Baskı	300	1,00	5,00	2.87	.874	.212	-.478

Adolesan basketbolcuların Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar incelendiğinde uyum sağlanabilen mükemmeliyetçilik olarak kabul edilen kişisel standartlar alt ölçek ortalama puanlarının uyum sağlanamayan mükemmeliyetçilik olarak kabul edilen hatalarla aşırı ilgilenme, algılanan antrenör baskısı ve algılanan aile baskısı alt ölçek puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Adolesan basketbolcuların Algılanan Ebeveyn Katılımı Ölçeği alt ölçeklerinden aldıkları puanlar incelendiğinde kız ve erkek adolesan basketbolcuların ebeveynlerinin katılımını düşük düzeyde bulmalarına rağmen ebeveynlerinden yüksek düzeyde takdir ve anlayış, yönlendirici davranışı ve baskı gördükleri anlaşılmaktadır. Adolesan basketbolcuların Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik alt boyutlarından aldıkları puanların ise ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir.

Verilen Skewness ve Kurtosis değerlerine bakıldığında, değerlerin kabul edilebilirlik sınırları içerisinde olduğu görülmektedir. Skewness değerlerinin +1 ile -1 arasında ve Kurtosis değerlerinin ise +2 ile -1 arasında olması gerektiği kriterleri dikkate alındığında (Huck,2008);tüm alt ölçekler için elde edilen değerlerin istenilen aralıkta olduğu ve verilerin normal dağılıma sahip olduğu söylenebilir.

4.2. Adolesan Basketbolcuların Sporda Ebeveyn Katılımı ve Mükemmeliyetçilik Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Tablo 4.3.

Adolesan Basketbolcuların Sporda Ebeveyn Katılımı Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	t	p
Aktif Katılım	Kız	122	2.45	1.06	4.430	.000*
	Erkek	188	1.91	.98		
Yönlendirici Davranış	Kız	122	3.43	.75	-.700	.484
	Erkek	188	3.50	.81		
Takdir ve Anlayış	Kız	122	3.82	.65	-3.489	.001*
	Erkek	188	4.08	.59		
Baskı	Kız	122	2.90	.82	.432	.666
	Erkek	188	2.85	.90		

*p<0.05

Yapılan t-testi analiz sonuçları incelendiğinde kız ve erkek sporcuların 'aktif katılım' ve 'takdir' alt boyutları ortalama puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Aktif katılım alt boyutunda kız sporcular erkek sporculara göre ailelerinin daha aktif katıldıklarını (t=4.430;p<.05); takdir alt boyutunda da erkek sporcuların kız sporculara göre takdir görmeyi daha fazla önemsedikleri görülmektedir (t=-3.489;p<.05). Ayrıca; 'yönlendirici davranış' ve 'baskı' alt boyutları ortalama puanları arasında cinsiyet yönünden istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir

Tablo 4.4.

Adolesan Basketbolcuların Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p
Kişisel Standartlar	Kız	122	3.43	.082	.520	-.645
	Erkek	188	3.50	.061		
Hatalarla Aşırı İlgilenme	Kız	122	2.76	.070	.258	-1.13
	Erkek	188	2.87	.064		
Algılanan Aile Baskısı	Kız	122	2.71	.071	.540	-.613
	Erkek	188	2.77	.057		
Algılanan Antrenör Baskısı	Kız	122	3.27	.088	.395	.852
	Erkek	188	3.17	.072		

P>.05

Tablo 4 incelendiğinde sporcuların spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği alt boyut ortalama puanları arasında cinsiyet yönünden istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

4.3. Adölesan Basketbolcuların Spora Yönelik Algıladıkları Ebeveyn Tutumu ve Mükemmeliyetçilik Puanları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Araştırmanın ana problemi olan; algılanan ebeveyn tutumu ile sporda yaşanan mükemmeliyetçilik arasındaki ilişki kanonikkorelasyon analizi ile incelenmiştir. Mükemmeliyetçi kişiliğin oluşmasında algılanan ebeveyn tutumlarının önemli olduğu düşünüldüğünde, bu iki değişken arasındaki ilişkinin de açığa çıkarılması önemli görülmüştür.

Bu bağlamda algılanan ebeveyn tutumu bağımsız değişken seti olarak ele alınmış ve SET 1 olarak adlandırılmıştır. SET 1 takdir ve anlayış (X1), yönlendirici davranış (X2), baskı (x3) ve etkin katılım (X4) değişkenlerinden oluşmuştur. Mükemmeliyetçilik ise bağımlı değişken olarak belirlenmiş ve SET 2 olarak adlandırılmıştır. SET 2 ise kişisel standartlar (Y1), hatalarla aşırı ilgilenme (Y2), algılanan aile baskısı (Y3) ve algılanan koç baskısı (Y4) değişkenlerinden oluşmuştur.

Kanonik Korelasyon Analizine geçilmeden önce varsayımların sağlanıp sağlanmadığı test edilmiştir. Bu bağlamda; veri setlerinde yer alacak gözlem sayısının toplam değişken sayısının 20 katından fazla olduğu (n=300); değişken kümeleri arasında ilişkinin doğrusal olduğu, verilerin normal dağılım gösterdiği (Tablo 2); değişkenler arasında çoklu bağlantı (multicollinearity) durumunun olmadığı (Tablo 5 ve Tablo 6) belirlendiğinden kanonik korelasyon analizinin yapılmasının uygunluğuna karar verilmiştir.

Kanonikkorelasyon analizi ile ilişkili olarak; öncelikle bağımsız değişkenlerin yer aldığı ve SET 1 olarak ifade edilen algılanan ebeveyn tutumuna ait değişkenlerin birbiri ile korelasyonları Tablo 5’de, SET 2 olarak adlandırılan mükemmeliyetçilik değişkenine ait değişkenler arasındaki korelasyonlar ise Tablo 6’te verilmiştir.

Tablo 4.5.
Algılanan Ebeveyn Tutumu Değişkenlerine Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	X1(TveA)	X2 (YD)	X3 (B)	X4 (EK)
X1 (Takdir ve Anlayış)	1			
X2 (Yönlendirici Davranış)	.509**	1		
X3 (Baskı)	.241**	.432**	1	
X4 (Etkin Katılım)	.077	.229**	.245**	1

Tablo 5’de de görüldüğü gibi birinci değişken setindeki değişkenler (algılanan ebeveyn davranışı) arasındaki korelasyon katsayılarının .229 ile .509 arasında değiştiği görülmektedir. Bu değerler SET 1’i oluşturan değişkenler arasında çoklu bağlantı durumu olmadığını da göstermektedir.

Tablo 4.6
Mükemmeliyetçilik Değişkenlerine Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Y1(KS)	Y2 (HAİ)	Y3 (AAB)	Y4 (AKB)
Y1(Kişisel Standartlar)	1			
Y2 (Hatalarla Aşırı İlgilenme)	.295**	1		
Y3 (Algılanan Aile Baskısı)	.306**	.631**	1	
Y4 (Algılanan Antrenör Baskısı)	.489**	.512**	.531**	1

Tablo 6’da sunulduğu üzere ikinci değişken setindeki (mükemmeliyetçilik) bağımlı değişkenler arasındaki ilişkilerin ise .295 ile .631 arasında değiştiği görülmektedir. Bu değerler SET 2’yi oluşturan değişkenler arasında çoklu bağlantı durumu olmadığını ortaya koymuştur.

Set1 ve Set2 içinde yer alan bağımlı ile bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonlar değerleri ise Tablo 7’da sunulmuştur.

Tablo 4.7.
Algılanan Ebeveyn Tutumu (SET 1) ve Mükemmeliyetçilik Değişkenleri (SET 2) Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Y1 (Kişisel Standartlar)	Y2 (Hatalarla Aşırı İlgilenme)	Y3 Algılanan Aile Baskısı)	Y4 (Algılanan Antrenör Baskısı)
X1 (Takdir ve Anlayış)	.237**	-.038	.014	-.009
X2 (Yönlendirici Davranış)	.173**	-.015	.178**	.060
X3 (Baskı)	.026	.125*	.241**	.105
X4 (Etkin Katılım)	-.046	.112	.173**	.070

Tablo 7’de sunulan birinci korelasyon seti ile ikinci korelasyon seti arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde ise “takdir ve anlayış” ile “kişisel standartlar” arasında .237; “yönlendirici davranış” ile “kişisel standartlar” arasında .173; “yönlendirici davranış” ile “algılanan aile baskısı” arasında .178 düzeyinde ilişki olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde “baskı” alt boyutu ile “hatalarla ilgilenme” arasında .125; algılanan aile baskısı arasında da .241 düzeyinde düşük ancak anlamlı ilişki bulunmuştur. Algılanan ebeveyn tutumu değişkeninin “etkin katılım” alt boyutu ile “algılanan aile baskısı” boyutu arasında da oldukça düşük ancak anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Bağımsız değişken (algılanan ebeveyn tutumu) ile bağımlı değişken (Mükemmeliyetçilik) setleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan kanonik korelasyon analizi sonucunda oluşturulan kanonik setlerin anlamlılıklarına yönelik yapılan analiz sonuçları

Tablo 8’de verilmiştir. Hesaplanan kanonik katsayıları, Wilk’s Lamda, R_c^2 değerleri ile serbestlik dereceleri Tablo 8’de sunulmuştur. Her iki değişken setinde de eşit sayıda ve 4 değişken bulunduğundan, 4 adet kanonik değişken ve 4 adet kanonikkorelasyon değeri elde edilmiştir.

Tablo 4.8.
Kanonik Korelasyonlar ve Anlamlılıkları Tablosu

	Kanonik Korelasyon Katsayısı (R_c)	R_c^2	Özdeğer	Wilk’s Lamda	F	SD	P
1	.358	.13	.146	.790	4.472	16	.000*
2	.292	.09	.093	.906	3.290	9	.001*
3	.101	.01	.010	.990	,795	4	.548
4	.011	.0001	.000	1.00	,034	1	.854

$p < .05$

Kanonikkorelasyon analizinde istatistiksel olarak anlamlı olan kanonik fonksiyonların yorumlanması gerekir (Tabachnick ve Fidell, 2007). Tablo 10 incelendiğinde sadece 1. ve 2. Kanonikkorelasyon katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olduğu; birinci kanonik korelasyon katsayı değerinin $r = .36$ (Wilks’s $\lambda = .790$; ; $R_c^2 = .13$; $p < .05$) ve ikinci kanonik korelasyon katsayı değerinin ise $r = .29$ (Wilks’s $\lambda = .906$; $R_c^2 = .09$; $p < .05$) olduğu görülmektedir. Tablo 8’de verilen kanonikkorelasyon katsayılarının karesi (R_c^2) bağımlı ve bağımsız değişken arasında açıklanan ortak varyansı belirtmektedir. Tablo 8’de verilen R_c^2 değerleri birinci kanonik kümesi korelasyonunun .36 (paylaşılan varyansın %13’ünü); ikinci kanonik kümesi korelasyonunun .29 (paylaşılan varyansın %9 ‘unu) olduğu görülmektedir.

Çalışmanın devamında her bir değişkenin lineer kombinasyonu oluşturmadaki ağırlığını belirten kanonik değişkenlerle gerçek değişkenler arasındaki korelasyonların yer aldığı, kanonik değişkenlerin kendi setlerindeki açıkladığı kısmı gösteren standartlaştırılmış kanonik katsayıları Tablo 9’da ve Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 4.9.
Algılanan Ebeveyn Tutumuna (Set 1' e) Ait Standartlaştırılmış ve Ham Değerler İçin Kanonik Korelasyon Katsayıları

	Standartlaştırılmış KanonikKorelasyonlar				Ham Değerler İçin KanonikKorelasyonlar			
	1	2	3	4	1	2	3	4
X1 (Takdir ve Anlayış)	-,757	,021	-,875	,127	-1,204	,021	-,875	,127
X2 (Yönlendirici Davranış)	-,179	-,816	,939	,145	-,225	-,816	,939	,145
X3 (Baskı)	,560	-,300	-,548	-,750	,640	-,300	-,548	-,750
X4 (Etkin Katılım)	,448	-,087	-,335	,876	,428	-,087	-,335	,876

Tablo 4.10.
MükemmeliyetçilikDeğişkenine (Set 2'ye) Ait Standartlaştırılmış ve Ham Değerler İçin Kanonik Korelasyon Katsayıları

	Standartlaştırılmış KanonikKorelasyonlar				Ham Değerler İçin KanonikKorelasyonlar			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Y1 (Kişisel Standartlar)	-,991	-,404	-,415	-,056	-1,163	-,474	-,487	-,065
Y2 (Hatalarla Aşırı İlgilenme)	,263	,642	-1,143	,069	,314	,767	-1,367	,082
Y3 (Algılanan Aile Baskısı)	,418	-1,184	,239	,456	,541	-1,532	,310	,590
Y4 (Algılanan Antrenör Baskısı)	,371	,199	,496	-1,158	,380	,204	,507	-1,185

SET 1 (Algılanan ebeveyn tutumu) ve SET 2(Mükemmeliyetçilik) değişkenlerin kanonik değişkenlere verdikleri yükler Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 4.11.

SET 1 ve SET 2 Değişkenlerinin Kanonik Fonksiyonlara Verdiği Kanonik Yükleri

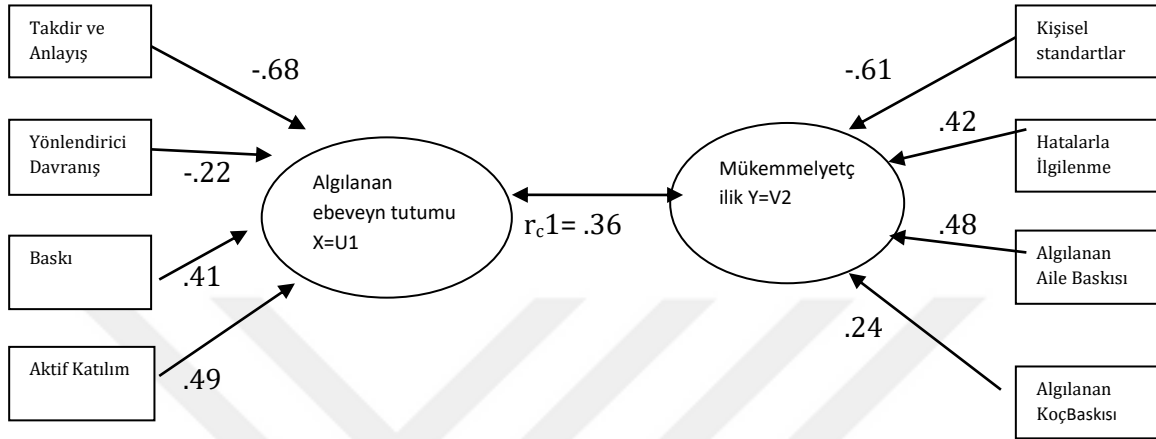
	1.Kanonik Fonksiyon		2.Kanonik Fonksiyon		3.Kanonik Fonksiyon		4.Kanonik Fonksiyon	
	Kanonik Yükler	Çapraz Yükler	Kanonik Yükler	Çapraz Yükler	Kanonik Yükler	Çapraz Yükler	Kanonik Yükler	Çapraz Yükler
X1 (Takdir ve Anlayış)	-0.679	-0.242	-0.474	-0.138	-0.554	-0.056	0.088	0.001
X2 (Yönlendirici Davranış)	-0.220	-0.079	-0.955	-0.278	0.180	0.018	0.086	0.001
X3 (Baskı)	0.410	0.146	-0.669	-0.195	-0.435	-0.044	-0.442	-0.005
X4 (Etkin Katılım)	0.485	0.173	-0.346	-0.101	-0.321	-0.032	0.736	0.008
Y1(Kişisel Standartlar)	-0.605	-0.216	-0.480	-0.140	-0.436	-0.044	-0.463	-0.005
Y2 (Hatalarla Aşırı İlgilenme)	0.424	0.151	-0.122	-0.036	-0.861	-0.087	-0.254	-0.003
Y3 (Algılanan Aile Baskısı)	0.477	0.170	-0.797	-0.232	-0.346	-0.035	-0.132	-0.001
Y4 (Algılanan Antrenör Baskısı)	0.242	0.086	-0.298	-0.087	-0.166	-0.017	-0.908	-0.010

Tablo 11’de sunulan bulgular, her bir sette yer alan değişkenlerin kanonik fonksiyonlara verdiği kanonik yükleri ve çapraz yükleri ifade etmektedir. Değişkenlerin kanonik fonksiyonlara verdiği yüklerin yorumlanmasında .30 değeri kriter değer olarak alınmaktadır. Tabachnick ve Fidell (2007), değişkenler ve yükler arasında 0.30’un üzerinde değer alan korelasyon ve yüklerin anlamlı olduğunu ve yorumlanabilir olduğunu belirtmektedirler. Çapraz yükler ise bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenlerden oluşan kanonik değişkeni açıklama oranını vermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2007).

Kanonik yükler incelendiğinde birinci kanonik fonksiyonunda yer alan kanonik değişkenler çiftinden “takdir ve anlayış ($r=-.68$)”, “baskı ($r=.41$)” ve “etkin katılım ($r=.49$)” değişkenleri ile SET 2’de yer alan “kişisel standartlar ($r=-.61$)”, “hatalarla ilgilenme ($r=.42$)” ve “algılanan aile baskısı ($r=.48$)” değişkenlerinin 1. Kanonik fonksiyona anlamlı yük verdikleri görülmektedir. Benzer şekilde ikinci kanonik fonksiyon incelendiğinde SET 1’de yer alan tüm değişkenlerin negatif ve anlamlı yük verdiği, SET 2’de yer alan değişkenlerden ise sadece

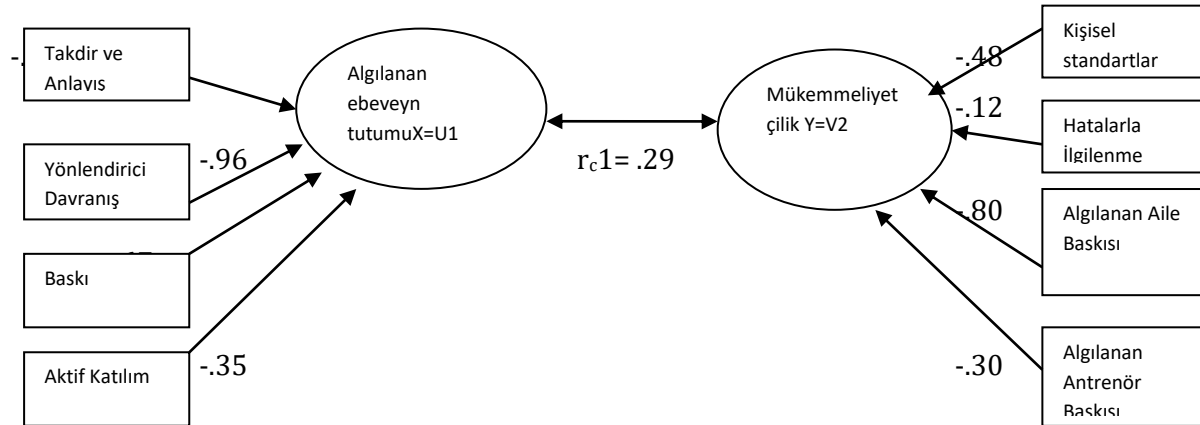
“kişisel standartlar” ve “algılanan aile baskısı” değişkenlerinin ikinci kanonik fonksiyona negatif ancak anlamlı yük verdiğini göstermektedir.

Birinci kanonik fonksiyona ilişkin yapısal katsayılar ile bu fonksiyona ilişkin algılanan ebeveyn tutumu ile mükemmeliyetçilik veri setleri arasındaki kanonikkorelasyon katsayıları Şekil 2’de sunulmuştur.

ŞEKİL 4.2. Birinci Kanonik Fonksiyonda Algılanan Ebeveyn Tutumu ve Mükemmeliyetçilik Veri Setleri Arasındaki İlişkilerden Elde Edilen Kanonik Değişken Çiftleri

İkinci kanonik fonksiyona ilişkin yapısal katsayılar ile bu fonksiyona ilişkin algılanan ebeveyn tutumu ile mükemmeliyetçilik veri setleri arasındaki kanonikkorelasyon katsayıları Şekil 2’de sunulmuştur.

ŞEKİL 4.3. İkinci Kanonik Fonksiyonda Algılanan Ebeveyn Tutumu ve Mükemmeliyetçilik Veri Setleri Arasındaki İlişkilerden Elde Edilen Kanonik Değişken Çiftleri

5.TARTIŞMA VESONUÇ

5.1.Tartışma

5.1.1.Adolesan basketbolcuların spora yönelik algıladıkları ebeveyn tutumunun cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin tartışma (1. AltAmaç)

Bu araştırmanın birinci alt problemi basketbolcu adolesanların sporda ebeveyn katılımı ölçeği alt boyutlarındanaldıklarıortalama puanların cinsiyetegöre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymaktı. Adolesan basketbolcuların “Sporda Ebeveyn Katılımı” ölçeğinin alt boyutlarına verdikleri puanlar incelendiğinde hem kız hem de erkek basketbolcuların anne-babalarından daha çok “takdir ve anlayış” ile “yönlendirici davranış” gördükleri; ebeveynlerinin spora ilişkin “aktif katılım”larını ve “baskı”yı oldukça az hissettikleri görülmüştür.

Araştırmanın birinci amacını test etmek üzere yapılan t-testi analizi sonuçları ise spordaebeveyn katılımı ölçeğinin ‘aktif katılım’ ve ‘takdir ve anlayış’ alt boyut ortalama puanları arasında cinsiyet açısından anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular kız basketbolcuların erkek basketbolculara göre ebeveynlerinin katılımını daha fazla hissettiklerini,aynı zamanda ebeveynlerinin “takdir ve anlayış”ını daha yoğun algıladıklarını göstermektedir.“Aktifkatılım”boyutunda cinsiyet açısından farklılık çıkmasına rağmen araştırma grubununebeveynlerinin katılımlarını düşük düzeyde buldukları söylenebilir.

Ebeveynlerin çocuklarının sporuna katılımlarının gözle görülür biçimde artmasıyla beraber ebeveyn tutum ve davranışlarının çocukları üzerindeki pozitif ve negatif etkilerine odaklanan araştırmaların da sayısı gün geçtikçe artmıştır. Bilindiği üzere ebeveynler çocuklarının spor yaşamlarını onların sosyalleşmelerine katkı sağlayarak, onlara rol-model olarak, ekipman desteği, bilgi desteği ve duygusal destek sağlayarak etkilemektedirler (Fredrics ve Eccles, 2004). Ebeveynlerinin pozitif desteğini alan çocukların spor ortamında daha fazla eğlendikleri, öz-yeterliklerinin ve motivasyonlarının daha yüksek olduğu bilinirken (Brustad, 1993); aşırı yönlendirici ve kontrol edici ebeveyn davranışına maruz kalan çocukların ise baskıyı daha yoğun hissettikleri ve negatif yaşantıları daha fazla tecrübe ettikleri bilinmektedir (Wuerth, Lee ve Alfermann, 2004). Bu bağlamda, sporda ebeveyn katılımı ve algılanan ebeveyn tutumu konusunda yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçların farklılık gösterdiğini ve daha önceki çalışmaların bazılarının bu araştırma sonuçlarıyla örtüştüğünü diğerlerinin ise çeliştiğini söylemek mümkündür.

Bu çalışmada kız basketbolcuların ebeveynlerinin spordaki aktif katılımlarını ve onlardan gördükleri takdir ve anlayışı erkek basketbolculara göre daha yoğun hissettiklerine, ancak her iki cinsiyet grubunun da ebeveyn katılımını düşük bulduklarına dair elde edilen

sonuçlar Greendorfer ve Lewko (1978), Lee ve Maclean (1997) ve Dorsc, Smith ve Dotterer'nın (2016) araştırma bulgularıyla çelişmektedir. Greendorfer ve Lewko'ın (1978) araştırmasının sonuçlarına göre spor branşı seçiminde hem kız hem de erkek çocukları babalarının daha belirleyici olduğunu ifade etmelerine rağmen ilerleyen zamanlarda kız sporcuların babalarının katılımını daha yoğun hissettikleri görülmüştür. Dorsch ve Smith ve Dotterer (2016) spora katılımda ebeveyn desteğini ve baskısını incelemek üzere yaptıkları araştırma sonucunda sporcuların annenin takdir ve anlayış davranışını; babanın ise yönlendirici davranışını daha yoğun hissettiklerini bulmuşlardır. Araştırmacılar ayrıca ebeveynlerin çocuğa yaptıkları baskı kadar onlara gösterdikleri takdir ve anlayışın da aşırıya kaçmasının çocuklar için rahatsız edici bir durum olarak algılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarıyla kısmen çelişen bir diğer araştırmada ise Lee ve Maclean (1997) ebeveynlerin spor yapan çocuklar üzerinde bir baskı kaynağı olduğunu öne sürmüş ve aktif katılımının cinsiyete göre değişmediği sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmacılar algılanan ve tercih edilen ebeveyn davranışı arasındaki farklılığın sporda yaşanan haz ile ilişkili olduğunu, ailesel katılımın yoğunluğunun ise algılanan baskı ile ilişkili olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca ebeveynlerin, çocuklarının spordaki deneyim ve gelişimlerini yönlendirici davranışları ile aşırı kontrolcü davranışlarının çocuklar için bir baskı kaynağı olduğu sonucuna varmışlardır.

Bu araştırmada hem kız hem de erkek adolesan basketbolcuların ebeveynlerinden takdir ve anlayış gördüklerine ve ebeveynlerinin yönlendirici davranışlarına maruz kaldıklarına dair elde edilen bulgular daha önceki bazı araştırma bulgularıyla çelişmektedir. Örneğin, Knight ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan çalışmada 12- 15 yaşındaki tenisçilerin tercih ettikleri ebeveyn davranışları incelenmiş ve tenisçilerin ailelerinden daha çok destekleyici davranışlar bekledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Tenisçiler, ailelerinden başarıdan ziyade çaba, tutum ve antrenmana gitme konusunda aldıkları desteğin onlar için daha değerli olduğunu dile getirmişlerdir.

Sporda algılanan ebeveyn tutumlarının çocukların spor ortamındaki tecrübeleriyle ve motivasyonlarıyla da ilişkili olduğu göz önüne alındığında ebeveyn davranışlarının beraberinde getirdiği sonuçlara da dikkat çekmek önemlidir. Örneğin; Babkes ve Weiss (1999) yaptıkları çalışmada 11 yaş futbolcularda ailenin tutum ve davranışları ile futbolcuların psiko-sosyal davranışları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Anne-babasının katılımda pozitif rol model olarak gören, anne-babalarının kendilerini yeterli olarak gördüğünü düşünen ve performanslarına ilişkin pozitif geribildirimler alan futbolcuların futbola ilişkin öz-yeterlik, eğlence ve içsel motivasyonlarının da yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmada ayrıca, daha iyi performans sergilemeleri yönünde babasından daha az baskı gören futbolcuların da eğlence, öz-yeterlik ve içsel motivasyonlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mossman ve Cronin (2019) ise yaptıkları çalışmalarında ebeveyn davranışları ile futbolcuların yaşam

becerilerinin gelişimi ve sporda yaşadıkları eğlence arasındaki ilişkiyi 10-16 yaşlarındaki örneklem grubunda incelemişlerdir. Regresyon analizi sonuçları ebeveynlerinin “takdir ve anlayış” davranışlarının takım çalışması, hedef belirleme, liderlik ve yaşam becerilerine olan katkısının oldukça belirleyici olduğunu; “yönlendirici davranışların”duygusal beceriler, problem çözme ve karar verme becerilerinin belirleyicisi olduğu; “baskı” davranışının ise zaman kontrolü ve sosyal becerilerin belirleyicisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sporda algılanan ebeveyn davranışları ve ebeveyn katılımı ile çocukların spor ortamındaki yaşayacakları deneyimler (davranışsal, duygusal ve motivasyonel) arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar gözden geçirildiğinde ebeveyn tutum ve davranışlarının spora katılım, sürdürme ve sporu bırakma üzerinde etkili olduğu ifade edilebilir. Alan yazın incelendiğinde, ebeveynlerin ifade ettiği katılım düzeyi ve türü ile çocukların algıladığı katılım düzeyi ve ebeveyn tutumlarının farklı olduğu da söylenebilir (Ede ve arkadaşları 2012). Araştırmalar; sporcu çocukların ebeveynlerinin spora aktif katılımlarını arzuladıklarını ve onların pozitif desteğine ihtiyaç duyduklarını, hem kendilerinin hem de diğer sporcu çocukların ne hissettiklerini anlamalarını beklediklerini ortaya koymuştur. Diğer taraftan, ebeveynlerinin aşırı yönlendirici ve baskıcı davranışlarının, oyunun devam ettiği esnada susmamalarının, antrenör gibi taktik verme çabalarının ise kendileri için kafa karıştırıcı, rahatsız ve tehdit edici bulduklarına işaret etmiştir (Omil ve Wiese-Bjornstal, 2011; Wuerth, 2004).

Bu çalışmada elde edilen bulgular, daha önceki araştırma bulguları ve alan yazın dikkate alındığında sporda ebeveyn tutum ve davranışlarının çocuğun sportif yaşantısı için önemli olduğu söylenebilir. Bu çalışmaya katılan basketbolcu adolesanların da ebeveynlerinin aktif katılımlarını düşük düzeyde ancak onlardan gelen takdir ve anlayış ile yönlendirici davranışları yoğun düzeyde hissettiklerini göstermiştir. Ortaya çıkan bu sonuçlar, ebeveynlerin katılım düzeyinden ziyade katılım esnasındaki tutum ve davranışlarının daha belirgin olduğunu ortaya koyması açısından önemlidir.

5.1.2. Adolesan basketbolcuların mükemmeliyetçilik puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin tartışma(2.alt amaç)

Araştırmanın alt amaçlarından ikincisi sporcuların mükemmeliyetçilik puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek idi. Bu amaç doğrultusunda yapılan t-testi sonuçları mükemmeliyetçilik puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Elde edilen bu sonuçlar literatürdeki bazı araştırma bulgularıyla paralellik gösterirken bir kısmıyla da çelişmektedir.

Satılmış'ın (2010) öğrencilerin mükemmeliyetçilik tutumları ile anne baba tutumlarının karşılaştırılması adlı araştırmasında mükemmeliyetçilik alt boyutlarından olan hatalarla aşırı ilgilenme ve kişisel standartlar alt boyutunda; Cırcır'ın (2006) öğretmen adaylarının denetim odakları ve mükemmeliyetçilik tutumlarının bazı özlük niteliklerine göre karşılaştırılması adlı çalışmasında; Sapmaz'ın (2006) üniversite öğrencilerinde yaptığı çalışmada; Bayram'ın (2019) 342 ergen öğrenci ile yaptığı araştırmalarda mükemmeliyetçiliğin tüm alt boyutlarında cinsiyet açısından fark olmadığına dair elde edilen bulgular bizim araştırma bulgularımızı destekler niteliktedir. Benzer şekilde Gelabert ve arkadaşlarının (2012) yaptığı araştırma da mükemmeliyetçiliğin hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutunda; Anshel ve arkadaşları (2009) tarafından yapılan çalışmada ise mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar alt boyutunda cinsiyet açısından fark olmadığına dair sonuçları görmek mümkündür.

Mükemmeliyetçilik konusunda yapılan çalışmalarda cinsiyet farkını ortaya koyan bulgular da mevcuttur. Örneğin; Erözkan (2008) yaptığı araştırmada hatalara aşırı ilgi alt boyutunda erkeklerin kadınlara göre daha fazla puan ortalamalarına sahip olduklarını; Özen (2019) taekwondo sporcularında mükemmeliyetçilik düzeylerinin sporda güdülenme ve başarı motivasyonu konulu araştırmasında erkeklerin hatalarla aşırı ilgilenme, algılanan aile baskısı ve kişisel standartlar alt boyutlarında daha yüksek ortalama puanlara sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. Çepikkurt'un (2011) hentbolcularla yürüttüğü çalışmada mükemmeliyetçilik ve kaygı düzeyleri ile başarı hedefleri ve müsabaka sonuçlarına yapılan yükleme biçimleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutu ortalama puanlarının erkek sporcularda kadın sporculara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yine benzer şekilde Demirci ve Çepikkurt'un (2018) sporcularda tutkunluk, mükemmeliyetçilik ve tükenmişliğin incelenmesi adlı çalışmasında erkek sporcuların yaptıkları hataların üzerinde daha fazla durdukları görülmüştür Gökçaya (2016) yaptığı araştırmada mükemmeliyetçiliğin alt boyutlarından olan algılanan aile baskısı ve kişisel standartlar alt boyutlarından kadınların aldıkları puanların erkeklerin aldıkları puanlardan daha düşük olduğunu bulmuştur. Siegle ve Schuler (2000) ortaokulda öğrenim gören üstün yetenekli öğrencilerin sınıf seviyeleri, cinsiyetleri ve doğum sıralarına göre mükemmeliyetçilik özelliklerini incelemişlerdir. Araştırmaya 391 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre; erkek öğrencilerin ebeveyn beklentilerinden kızlardan daha çok etkilendikleri ortaya çıkmıştır.

Benk'in (2006) yaptığı araştırmada da kızların erkeklerden daha mükemmeliyetçi yapıya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Pamir (2008) yaptığı araştırmada ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre kişisel standartlar ve algılanan aile baskısı alt boyutlarından daha yüksek puan aldıklarını ortaya çıkartmıştır.

Cinsiyet açısından anlamlı bir farkın ortaya çıkmaması sporcuların benzer performanslar gösterdiklerini ortaya koyabilmektedir. Kadın sporcuların mücadeleleri,

erkeklerle benzer spor ortamlarını paylaşabilmeleri cinsiyet açısından bir fark çıkmamasında sebep olarak görülebilmektedir. Araştırma sonucunda ergenlerin toplam mükemmeliyetçilik düzeylerinde ve mükemmeliyetçiliğin alt boyutlarında cinsiyet bağlamında anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Ergenlik döneminde kusursuz olma çabası genel olarak görülebilmektedir. Mükemmeli yakalamaya dönük olan bu çabalar cinsiyet açısından farklılaşmak yerine hem kızlarda hem erkeklerde genel bir ergenlik dönemi olarak ortaya çıkıyor olabilir.

5.1.3. Adolesan basketbolcuların spora yönelik algıladıkları ebeveyn tutumu ile mükemmeliyetçilik puanları arasındaki ilişkiye dair tartışma (Araştırmanın ana problemi)

Araştırmanın ana problemi olan algılanan ebeveyn tutumu ile sporda yaşanan mükemmeliyetçilik arasındaki ilişki kanonik korelasyon analizi ile çözümlenmiştir. Bu bağlamda algılanan ebeveyn tutumu bağımsız değişken seti (SET 1), mükemmeliyetçilik ise bağımlı değişken seti (SET 2) olarak belirlenmiştir.

Kanonik korelasyon analizi ile ilişkili olarak öncelikle bağımsız değişkenlerin yer aldığı ve SET 1 olarak ifade edilen “algılanan ebeveyn tutumu”na ait değişkenler incelenmiş ve tüm alt boyutlarının kendi içinde birbirleriyle ilişki olduğu bulunmuştur (Bkz Tablo 5). Ortaya çıkan bu ilişki, ebeveynlerin çocuklarının spora etkin katılımları arttıkça yönlendirici davranışlarının ve baskılarının da arttığı; ebeveynlerin takdir ve anlayış gösterdiğine dair algılar artsa da yönlendirici davranışların ve baskının da aynı yönde artacağına dair algıların oluştuğu şeklinde yorumlanabilir. Diğer bir ifade ile ebeveynler çocuklarının faydasına olacak biçimde etkin katılım gösterecekleri dahi ya da takdir edici davranışlarda bulunsalar dahi ebeveynlerinin bu davranışları çocukları tarafından baskı kaynağı olarak yorumlanabilmektedir. Nitekim bu araştırmada elde edilen bulguları destekleyen literatür bulguları da mevcuttur. Örneğin; Wuert ve arkadaşları (2004) yaptıkları çalışmalarında ebeveynlerinden çok az baskı hisseden sporcuların takdiri ve anlayışı daha yüksek algıladıklarını ve baskıyı sadece yönlendirici davranışla ilişkilendirdiklerini ortaya çıkarmışlardır. Giannitsopoulou, Kosmidou ve Zisi'nin (2010) 383 kadın sporcu ile yürüttükleri çalışmada; kadın sporcular ebeveynlerinden daha çok takdir ve anlayış gördüklerini ifade etmiş; buna rağmen ebeveynlerinin arzu edilenden daha fazla katılım gösteriyor olmalarını rahatsız edici bulmuşlardır. Aynı çalışmada kadın sporcular, ebeveynlerinin yönlendirici davranışlarının da arzu edilenden fazla olduğunu ve ebeveynlerinin katılımlarını baskı kaynağı olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.

Kanonik korelasyon analizi sonucunda SET 2 olarak ifade edilen mükemmeliyetçilik alt boyutlarının da kendi içerisinde birbirleriyle olumlu yönde ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır (Bkz

Tablo 6). Sporcuların mücadele etme, başarma, en iyi olma, yüksek hedefler koyma ve bu hedefleri sürekli olarak arttırma yönündeki arzularını anlatan kişisel standartlar alt boyutu uyum sağlanabilir mükemmeliyetçiliğe vurgu yapmasına rağmen algılanan aile baskısı ve algılanan antrenör baskısı ve hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutlarıyla pozitif yönde ilişkili çıkmıştır. Bu sonuçlar sporcunun kendine yüksek standartlar koyarken diğer insanlardan da etkilendiği, ebeveynlerinin ve koçunun baskısını yoğun biçimde hissettiği ve hata yaptığı takdirde de bu hataları daha fazla içselleştirecekleri şeklinde yorumlanabilir. Bu durumda; kişisel standartlarını yüksek tutan, dışsal baskıları yoğun hisseden ve aynı zamanda hedeflere ulaşamaması durumunda kendisini başarısız olarak değerlendiren ergenlerin mükemmeliyetçiliği sağlıksız ve uyum sağlanamayan biçimde yaşayabilecekleri ve spor ortamında stres ve kaygıyı yoğun yaşamaları ve her hatada kendini suçlayıcı duygular içerisine girmeleri beklenebilir.

Bu araştırmanın ana problemini çözümlenmek üzere, daha net ifade ile algılanan ebeveyn tutumu(Set 1) ve mükemmeliyetçilik (Set 2) arasındaki ilişkiyi açığa çıkarmak üzere yapılan kanonik analizi sonuçları sadece birinci kanonik fonksiyonun ($r = .36$) ve ikinci kanonik fonksiyonun ($r = .29$) anlamlı olduğunu ortaya koymuştur (Bkz Tablo 8). Birinci kanonik fonksiyonda, algılanan ebeveyn tutumu ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiye en çok katkı sağlayan boyutların “takdir ve anlayış ($r = -.68$)” ile “kişisel standartlar ($r = -.61$)” alt boyutları olduğu ve birinci kanonik fonksiyona negatif yük verdikleri ortaya çıkmıştır (Bkz Tablo 9- 10). İkinci kanonik fonksiyona yük veren boyutların ise “yönlendirici davranış ($r = -.96$)” ve “algılanan aile baskısı ($r = .80$)” boyutları olduğu ortaya çıkmıştır (Bkz Tablo 9-10). Pearson korelasyon analizi ve kanonik korelasyon analiz sonuçlarından da anlaşılacağı üzere adolesan sporcuların algıladıkları ebeveyn tutumu ile spora özgü mükemmeliyetçilik eğilimleri arasında ilişki olduğunu söylemek mümkündür.

Nitekim mükemmeliyetçilik konusuna yoğunlaşan kuramcılar sağlıksız mükemmeliyetçiliğin ebeveyn davranışlarına bağlı olarak geliştiğini öne sürmüşlerdir. Kuramcılar, özellikle de ebeveynlerin sevgi ve onayının başarılı performanslarına bağlı olduğuna ve ebeveynlerinin koyduğu standartları elde edemedikleri takdirde onlardan sevgi göremeyeceklerini düşünen çocuklarda sağlıksız mükemmeliyetçiliğin ortaya çıkacağını savunmuşlardır (Hamachek, 1978; Missildine, 1963; Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate, 1990; Flett ve Hewitt, 2002).

Ebeveynlerin spor ortamında sağladıkları geri bildirimler hem destekleyici hem de sporcu baskı altına alabilecek şekilde olabilir. Araştırmalar ebeveynlerin olumlu etkiye sahip olabilecekleri gibi olumsuz etkiye de sahip olabileceklerini de göstermiştir (Wiersm ve Fifer, 2008). Ebeveynlerin aşırı aktif katılımının, kazanmayı fazlaca vurgulayan söylemlerinin ve gerçekçi olmayan performans beklentilerinin sporcular üzerinde stres kaynağı olabildiği

bilinmektedir (Reeves ve arkadaşları, 2008). Cookley'e (2001) göre ebeveynlerin spor ortamlarında aktif yer almalarının nedeni onların çocuklarıyla ilgili başarılı olma beklentisi içerisinde olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle organize edilmiş sporlarda, ebeveynler yarışma sonuçlarını ve performans kalitesini ciddiye almaktadırlar. Bu beklentilerle birlikte çocuklarının yaptıkları spora katılım gösterebilmekte ve çocuklarıyla birlikte bu sporun bir parçası haline gelebilmektedirler. Ebeveynin uygun düzeyde spora katılımı çocuğuna olan ilgisini ve çocuğunu desteklediğini ifade eder. Bu da çocuğun üzerindeki algılanan aile baskısını minimum düzeye indirebilir. Knight ve arkadaşlarının (2010) yaptığı araştırma sonuçlarından da anlaşılacağı üzere çocukların yarışma öncesi fiziksel hazırlıklarında uygun ebeveyn katılımının sporcuların performansları üzerinde etkili olduğunu, bu katılımı göstermeyen ebeveynlerin çocuklarının ise maça ilişkin tutumlarının düşük olduğu hatta maça oynamak istemedikleri ortaya çıkmıştır. Aynı çalışmada sporcuların ebeveynlerinden destek ve katılım istedikleri ancak müsabaka ya da yarışma öncesi performanslarıyla ilgili konuşmalarını istemedikleri, ebeveynlerinin performansları ile ilgili söylemlerinin onlarda baskı yarattığı ve yarışma sırasında kendilerini gergin hissettikleri ortaya çıkmıştır. Stein ve arkadaşlarının (1999) 42 ergen sporcularla yaptığı çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Babkes ve arkadaşlarının (1999) yaptığı çalışmada da sporcuların ebeveynlerinin etkin katılımını arzuladıkları ancak bu etkin katılımı hissettikleri baskı az olduğu takdirde performanslarının o kadar olumlu olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer sonuçların elde edildiği bir diğer çalışmada Doursch ve arkadaşları (2016) sporcuların algıladıkları ebeveyn baskısının annenin takdir ve anlayışıyla babanın ise yönlendirici davranışıyla ilişkili olduğunu sonucuna ulaşımlardır. Sporcuların algıladıkları ebeveyn baskısının performansları üzerinde stres yaratması kadar ebeveynlerin övgü dolu ifadelerinin de yine stres kaynağı olabileceğini dile getirmişlerdir.

Spor psikolojisi literatüründe; algılanan ebeveyn tutumu ve mükemmeliyetçi eğilimler arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan çalışmalarda elde edilen bulguların büyük bir bölümü bu çalışmada elde edilen bulguları destekler niteliktedir. Örneğin; Hutchinson ve Yates (2008) ve Kenney-Benson ve Pomerantz (2005) ebeveynlerin aşırı kontrolcü davranışlarının sağlıksız mükemmeliyetçilikle ilişkili olduğunu; Silk, Morris, Kanaya ve Steinberg (2003) ise ebeveynlerin yüksek başarı beklentilerinin, belirledikleri yüksek ve ulaşılması güç standartlarının sağlıksız mükemmeliyetçilikle ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Speirs-Neumeister (2004) ise yaptığı çalışmada demokratik ebeveyn tutumu ile sağlıklı mükemmeliyetçilik arasında ilişki olduğunu öne sürmüştür. Demokratik tutum sergileyen ebeveynler çocuklarına yönelik hedefler koymalarına rağmen belirledikleri bu hedefler çocuklarda baskı yaratmadığı ve daha ulaşılabilir ve makul hedefler olduğu için sağlıklı mükemmeliyetçilik ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Pearson ve Klein'in (2013) 93 ergen hokey sporcularıyla yaptıkları çalışmada da sporcuların algıladıkları ebeveyn tutumlarının

sporcuların mükemmeliyetçilik eğilimleriyle ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Sapieja, Dunn ve Holt (2011) tarafından yürütülen çalışmada ise adolesan erkek futbolcularla algılanan demokratik ve otoriter ebeveyn tutumu ile çocukların mükemmeliyetçiliği arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlanmış ve araştırma sonucunda beklentilerle tutarlı olarak hem sağlıklı mükemmeliyetçilerin hem de mükemmeliyetçi olmayan adolesanların anne- babalarını demokratik tutuma sahip olarak gördükleri ortaya çıkmıştır. Demokratik ortamda yetişen adolesan futbolcularda sağlıklı mükemmeliyetçiliğin gelişmesinin mümkün olduğu sonucuna varmışlardır. Spor ortamında ebeveynler tarafından yaratılan güdüsel iklim ve geribildirimlerin mükemmeliyetçi bilişler üzerindeki etkisini inceleyen farklı bir çalışmada elde edilen bulgular mükemmeliyetçiliğin gelişiminde anne-babanın etkisini ortaya koyması açısından önemli bulunmuştur. Appleton, Hall ve Hill (2011) yaptıkları çalışmada anne- babanın endişe yaratan söylemleri ve özellikle babanın çabadan ziyade yalnızca başarıya odaklanan söylemlerinin erkek sporcularda mükemmeliyetçi bilişlerin belirleyicisi olduğunu; annenin endişe yaratan söylemlerinin ve babanın öğrenmeye ve eğlenmeye vurgu yapan ifadelerinin ise kız sporcularda mükemmeliyetçi bilişlerin belirleyicisi olduğunu ortaya koymuşlardır (Appleton, Hall ve Hill, 2011).

Sonuç olarak, bu çalışmada ve daha önceki çalışmalarda elde edilen bulgular incelendiğinde algılanan ebeveyn tutumunun sporda yaşanan mükemmeliyetçilikle ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim mükemmeliyetçi kişiliğin gelişmesinde ebeveyn tutum ve davranışlarının önemli olduğunu açıklayan “Sosyal Beklentiler Modeli”, “Sosyal Tepki Modeli” ve “Kaygılı Yetiştirme Modeli” göz önüne alındığında bu iki değişken arasındaki ilişkiyi anlamak daha kolay olacaktır. Bu çalışmada ebeveynlerden alınan “takdir ve anlayış” içerikli tutumlarının mükemmeliyetçiliğin “kişisel standartlar” alt boyutu ile ilişkili olduğuna dair (1. Kanonik fonksiyon) elde edilen bulguyu “Sosyal Beklentiler Modeli” ile açıklamak mümkündür. Daha önce de ifade edildiği gibi Sosyal Beklentiler Modeli’ne göre çocuklar ebeveynlerinin onay, sevgi ve takdirini alabilmek için onların koydukları hedefleri ve davranışsal beklentileri karşılamak zorunda olduklarını öğrenmeye başladıklarında mükemmeliyetçilik de gelişmeye başlamaktadır (Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate, 1990; Hewitt ve Flett, 1991; Flett ve Hewitt, 2002). Ebeveynin takdirini ve onayını alabilmenin tek koşulunun başarı ile ilişkili olduğuna inanan çocukların kişisel standartlarını da yüksek tutmaları kaçınılmaz olmaktadır. Bu çalışmada ebeveynlerin “yönlendirici davranışlar”ı ile “algılanan aile baskısı” arasında pozitif ilişki (2. Kanonik fonksiyon) çıktığına dair ortaya çıkan bulguyu “Kaygılı Çocuk Yetiştirme Modeli” ile açıklamak mümkündür. Bu modele göre çocuklarıyla ve çocuklarının geleceğiyle ilgili endişeler taşıyan ebeveynler aşırı koruyucu tutumlar sergilemekte ve çocuklarının hata yapmaması için aşırı yönlendirici davranmaktadırlar (Flett ve Hewitt, 2002). Dolayısıyla bu tür ebeveyn davranışlarına maruz kalan çocukların aile baskısını yoğun hissettiği ve bu

baskılardan kurtulmak ve hata yapmamak için mükemmeliyetçi özellik geliştirmesi kaçınılmaz olmaktadır.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇLAR

1. Kız sporcuların erkek sporculara göre ebeveynlerinin spora aktif katılımlarını daha yüksek algıladıkları ve yine kız sporcuların erkek sporculara göre ebeveynlerinden takdir ve anlayış görmeyi daha fazla önemsedikleri sonucuna ulaşılmıştır.
2. Mükemmeliyetçiliğin alt boyutları arasında cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
3. Sporda ebeveyn katılımı alt boyutları olan “takdir- anlayış” ve “yönlendirici davranış” alt boyutları ile mükemmeliyetçiliğin alt boyutu olan “kişisel standartlar” arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.
4. Sporda ebeveyn katılımının alt boyutu olan “yönlendirici davranış” ile “algılanan aile baskısı” arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.
5. Sporda ebeveyn katılımının alt boyutu olan “baskı” ile mükemmeliyetçilik alt boyutu “hatalarla aşırı ilgilenme” ve “algılanan aile baskısı” arasında düşük ancak anlamlı ilişki bulunmuştur.
6. Sporda algılanan ebeveyn tutumu değişkeninin “etkin katılım” alt boyutu ile mükemmeliyetçiliğin alt boyutu olan “algılanan aile baskısı” arasında da oldukça düşük ancak anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.
7. Sporda algılanan ebeveyn tutumu ile mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi açığa çıkarmak üzere yapılan kanonik korelasyon sonucunda sadece iki kanonik fonksiyonun anlamlı olduğu; takdir ve anlayış boyutu ile kişisel standartlar boyutunun 1. Kanonik fonksiyona en yüksek anlamlı yük verdiği; yönlendirici davranış ve algılanan aile baskısı boyutlarının ise ikinci kanonik fonksiyona en fazla katkı sağlayan boyutlar olduğu bulunmuştur.

6.2. ÖNERİLER

1. Spor psikolojisi literatürüne katkı sağlaması açısından bu çalışmanın farklı örneklem gruplarında da çalışılması önerilebilir.
2. Sporda yaşanan mükemmeliyetçiliğin sadece ebeveyn tutumu ile sınırlı olamayacağı görüşünden hareketle ileride yapılacak araştırmalara antrenör tutumları, algılanan liderlik davranışı ve tipi, motivasyonel iklim gibi değişkenlerin de dahil edilmesi önerilebilir.
3. İleride bu alanda yapılacak çalışmalarda; algılanan ebeveyn tutumu ve mükemmeliyetçiliğin neden olabileceği sonuçlara odaklanılması önerilebilir.
4. Ebeveyn tutumlarının sporda yaşanacak duygu ve davranışlar ile ilişkili olduğu dikkate alınarak, ebeveynlere bu konuda seminerler ve eğitimler verilerek bilinçlendirilmesi sağlanabilir.
5. Bu çalışmada algılanan ebeveyn tutumları değerlendirilirken cinsiyet ayrımı yapılmamıştır. Daha sonra yapılacak çalışmalarda algılanan anne tutumu ve algılanan baba tutumu için ayrı veri toplanarak karşılaştırılma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- [1].Adams, G. (2000). Adolescent development the essential readings. *Blackwell Publishers Ltd. UK: Oxford.*
- [2]. Akyol, A. K. (2005), Erken çocukluk döneminde empati gelişimi. *Çoluk Çocuk Dergisi*. Sayı: 51, Kök Yayıncılık, Ankara.
- [3]. Aksoy, B. A., Kahraman, Ö. G. ve Kılıç, Ş. (2008). Ergenlerin algıladıkları ebeveyn izleme ve destek davranışları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 1-14.
- [4]. Altınsoy, Y. (2016). *ergenlerde umutsuzluk ve boyun eğici davranışlar ilişkisinin incelenmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- [5]. Andiç, S. (2013). *Ergenlik döneminde zihni meşgul eden konularla ilişkili değişkenler: bağlanma tarzları, öz-şefkat ve psikolojik belirtiler*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Uygulamalı Psikoloji) Anabilim Dalı. Erişim adresi: <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/25162/>
- [6].Appleton, P. R., Hall, H. K. ve Hill, A. P. (2011). Examining the influence of the parent-initiated and coach-created motivational climates upon athletes perfectionistic cognitions. *Journal of Sport Sciences*, 29(7), 661-671.
- [7]. Atak, H. (2011). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: kuramsal bir değerlendirme. *psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 3(1), 163-213.
- [8]. Aydın H. (2002). *Çocuk eğitiminde sık sorulan sorular ve cevaplar*. İstanbul: Zambak Yayınları.
- [9]. Azizi, K. ve Besharat, M. (2011). The relationship between parental perfectionism and parenting styles. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 15,1484-1487.
- [10]. Babkes, M. L. ve Weiss, M. R. (1999). Parental influence on children's cognitive and affective responses to competitive soccer participation. *Pediatric Exercise Science*. 11(1), 44-62.
- [11]. Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.
- [12]. Baumrind, D. (1971). Harmonious parent sand their preschool children. *Developmental Psychology*, 4, 99-102.
- [13]. Bandura A. (1986). Social foundations of thought and action: a social cognitive theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- [14]. Bayley, N. ve Schaefer, N. (1967). Maternal behavior and personality development: data from the berkeley growth study. G. R. Medinnus. (Ed.). *Reading in the Psychology of Parent Child*. NewYork: Wiley.
- [15]. Bayram, S. B. (2019). Ergenlerin mükemmeliyetçilik özellikleri ve akademik alanda arzuların ertelenmesi ile akademik stres arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (35), 41-55.
- [16]. Brustad, R. J. (1993). Who will go out and play? parental and psychological influences on children's attraction to physical activity. Human Kinetics Publishers, 5, 210-223.
- [17]. Benk, A. (2006). *Üniversite öğrencilerinde mükemmeliyetçi kişilik özelliğinin psikolojik belirtilerle ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.İstanbul.
- [18]. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO). Erişim Adresi: <http://www.unesco.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2018.
- [19]. Burns, D. D. (1980). The perfectionist's script for self-defeat. *Psychology Today*, November, 34-51.
- [20]. Chafetz, J. ve Kotarba, J. (1995). Son worshippers: the role of little league mothers in recreating gender. *Studies in Symbolic Interaction*, (18), 217-241.
- [21]. Cırcır, B. (2006). *Öğretmen adaylarının denetim odakları ve mükemmeliyetçilik tutumlarının bazı özlük niteliklerine göre karşılaştırılması olarak incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.Konya.
- [22]. Cicognani, E., Zani, B., Fournier, B., ve Born, M. (2012). Gender differences in youths political engagement and participation. the role of parents and of adolescents social and civic participation. *Journal of Adolescence*. 35(3), 561-576.

- [23]. Coen, S. P. ve Ogles, B. M. (1993). Psychological characteristics of the obligatory runner: a critical examination of the anorexia analogue hypothesis. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 15, 338-354.
- [24]. Cook, C. L. ve Kearney, A. C. (2008). Parent and youth perfectionism and internalizing psychopathology. *Science Direct*, 46(3), 325-330.
- [25]. Cremades, J., G., ve Poczwadowski, A. (2013). Parental involvement and gender differences in the psychological profile of freshmen collegiate athletes. *Journal of Sport and Health Science*, 2(3), 160-167.
- [26]. Çağdaş, A. (2003). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- [27]. Çepikkurt, F. (2011). *Üniversiteli hentbolcuların mükemmeliyetçilik ve kaygı düzeyleri ile başarı hedefleri ve müsabaka sonuçlarına yaptıkları yüklemeye biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- [28]. Dacey, J. S. ve Kenny, M. (1994). *Adolescent development*. USA: Brown ve Benchmark Publishers.
- [29]. Demirci, E. (2018). *Tutkunluk, mükemmeliyetçilik ve tükenmişlik arasındaki ilişkinin sporcularda incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- [30]. Demirci, E. ve Çepikkurt, F. (2018). *Euniversity journal of educational research*, 6 (6), 1252-1259.
- [31]. Derman, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim. *İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi*. 63, 19-21.
- [32]. Dilmaç, B., Aydoğan, D., Koruklu, N. ve Deniz, E. (2009). İlköğretim öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özelliklerinin mantıkdışı inançlarla açıklanabilirliği. *İlköğretim Online*, 8(3), 720-728.
- [33]. Dinç, A. (2007). Ergenlerde anne-baba tutumları ve dini yönelim. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı Din Psikolojisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul.
- [34]. Dinç, B. (2010). *Ergenlik döneminde beden imgesinin gelişimi üzerine aile, akran ve televizyonun etkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [35]. Dinçel, E. (2006). *Ergenlik dönemi gelişimsel ödevleri ve psikolojik problemler*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Uygulamalı Psikoloji) Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- [36]. Dorsch, E. T., Smith, A. L. ve Dotterer, M. A. (2016). Individual, relationship, and context factors associated with parent support and pressure in organized youth sport. *Psychology of Sport and Exercise*. 23, 132-141.
- [37]. Dunn, J. G. H., Causgrove-Dunn, J., ve Syrotuik, D. G. (2002). Relationship between multidimensional perfectionism and goal orientations in sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 24, 376-395.
- [38]. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Erişim Adresi: <http://www.euro.who.int/en/countries/turkey>, Erişim Tarihi: 10.05.2018.
- [39]. Ekşi, A. (1990). *Çocuk-genç ve ana-babalar*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- [40]. Elliott, S. ve Drummond, J. M. (2017). The Experiences of Being a Talented Youth Athlete: Lessons for Parents. *Journal of Applied Sport Psychology*, 30(4), 437-455.
- [41]. Erözkan, A. (2008). Üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçilik eğilimleri ve depresyon düzeyleri. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 6, 76-88.
- [42]. Flett, G. ve Hewitt, P. L. (2002). Perfectionism and maladjustment: an overview of theoretical, definitional and treatment issues. perfectionism: Theory, Research, and Treatment, Editor: G. Flett ve P.L. Hewitt, Washington DC: American Psychological Association.
- [43]. Fredricks, J. A., ve Eccles, J. S. (2004). Parental Influences on youth involvement in sports. In M. R. Weiss (Ed.), *Developmental Sport and Exercise Psychology: A lifespan perspective*, Fitness Information Technology, 145-164.
- [44]. Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C., ve Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14, 449-468.

- [45]. Gallatin, J. (1995). *Ergenlik kuramları*. J. F. Adams (Ed) Ergenliği anlamak (49-80), (Çev. Nermin Çelen) B. Onur (Ed.). Ankara: İmge Yayınevi.
- [46]. Gander, M. J. ve Gardiner H. W. (1993). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (Ed: Onur, B.). Ankara: İmge Yayınevi.
- [47]. Gençtan, E. (1995). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- [48]. Gelabert, E., Muñiz, A., Binelli, C., Ortiz, A., E., Subirà, S. ve Martin-Santos, R. (2012). Perfectionism in social anxiety disorder: gender differences. *European Psychiatry*, 27, 1-1.
- [49]. Gould, D. L., Lauer, C., Jannes, R. C. ve Pennisi, N. (2008). The role of parents in tennis success: focus group interviews with junior coaches. *The Sport Psychologist*, 22(1), 18-37.
- [49]. Gökkaya, M. (2016). *Bir grup üniversite öğrencisinde sosyal kaygı, depresyon ve anne-baba tutumları ile mükemmeliyetçilik eğilimleri ve üniversiteye uyum arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bölümü.
- [50]. Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB). Erişim Adrsi: <http://www.gsb.gov.tr>, Erişim Tarihi: 18.05.2018.
- [51]. Greendorfer, S. L. ve Lewko, J. H. (1978). Role of the family members in sport participation of children. *Research Quarterly*, 49(2), 146- 152.
- [52]. Hamachek, D. E. (1978). Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology*, 15, 27-33.
- [53]. Hewitt, P. L. ve Flett, G. L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: conceptualization, assessment and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 456-470.
- [54]. Horney, K. (1975). Neurosis and human growth: the struggle toward self-realization. Çev. Selçuk Budak. İstanbul: Öteki Yayınevi.
- [55]. Hoyle, R. H. ve Leff, S. S. (1995). The role of parental involvement in youth sport participation and performance. *Adolescence*, 32(125), 233-243.
- [56]. Hutchinson, A. J. ve Yates, G. C. R. (2008). Maternal goal factors in adaptive and maladaptive childhood perfectionism. *Educational Psychology*, 28, 795-808.
- [57]. Imprachim, C. (2016). *Üniversite öğrencilerinin gençlik döneminde yaşadıkları aile sorunları ile depresif belirtiler arasındaki ilişkide mükemmeliyetçiliğin aracı rolünün incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [58]. İşman, A. (2011). Uzaktan eğitim, 4. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- [59]. Kalaycı, Ş. (2005). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Birinci Baskı. Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- [60]. Kapıkıran, A. ve Karababa, N. (2014). Psikolojik danışmanlarda olumlu-olumsuz mükemmeliyetçilik düzeylerinin iş ve yaşam doyumunu yordamadaki rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (42), 138-147.
- [61]. Kawamura, K. Y., Frost, R. O., ve Harmatz, M. G. (2002). The relationship of perceived parenting styles to perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 32(2), 317-327.
- [62]. Kaya C. (2001). *Çocuk Eğitiminde Anne Babaya Öneriler*. İstanbul: Zambak Yayınları.
- [63]. Kaya, M. (1998). Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193-204.
- [64]. Kenney-Benson, G. A. ve Pomerantz, E. M. (2005). The role of mothers use of control in children's perfectionism: implications for the development of children's depressive symptoms. *Journal of Personality*, 73, 23-46.
- [65]. Kırdök, O. ve Önder, C. F. (2009). Ön ergenlerin olumlu-olumsuz mükemmeliyetçilik düzeylerinin anne-çocuk ilişkisini algılamaları açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 263-274.
- [66]. Knight, J. C., Boden, M. C. ve Holt, N. L. (2010). Junior tennis players' preferences for parental behaviors, *Journal of Applied Sport Psychology*, 22(4), 377-391.
- [67]. Kulaksızoğlu, A. (2001). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- [68]. Kuzgun, Y., Eldeleklioğlu, J. Ed. Yıldız Kuzgun, Feride Bacanlı, (2005). *Ana baba tutumları ölçeği. Pdr'de kullanılan ölçekler*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- [69]. Lee, M. ve MacLean, S. (1997). Parent pressure resources among age group swimmer, *European Journal of Physical Education*, 2(2), 167-177.
- [70]. Luyckx, K., Goossens, L., Soenens, B., Beyers, W. ve Vansteenkiste, M. (2005). Identity statuses based on 4 rather than 2 identity dimensions: extending and refining marcia's paradigm. *Journal of Youth and Adolescence*, 34, 605-618.
- [71]. Mossman, G. ve Cronin, L. D. (2019). Life skills development and enjoyment in youth soccer: the importance of parental behaviours. *Journal of Sports Sciences*, 37(1), 1-7.
- [72]. Mısırlı, T. Ö. (2004). *Üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, sınav kaygısı, benlik saygısı, kontrol odağı, öz-yeterlilik ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Trabzon.
- [73]. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2013). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. Aile ve Çocuk*. Ankara.
- [74]. Morgan C. T., Ed: Karakaş S., Psikolojiye giriş, Ankara, 1991.
- [75]. omli, j. ve wiese-bjornstal, d. m. (2011). preferred parental Behavior at Youth Sport Event. *Reserach Quarterly fo Exercise and Sport*, 82 (4), 702-711.
- [76]. Önder, C. F. ve Kırdök, O. (2011). Ön Ergenlerin olumlu-olumsuz mükemmeliyetçilik düzeylerinin anne-çocuk ilişkisini algılamaları açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 263-274.
- [77]. Özbay, H. M. (2000). *Ruh sağlığı ve hastalıkları kliniğine başvuran ergenlerin kendilerini algılamalarıyla başvurmayanların kendilerini algılamalarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [78]. Özen, A. (2019). *Y ve Z kuşaklarındaki taekwondo sporcularının çok boyutlu mükemmeliyetçilik düzeylerinin sporda güdülenme ve başarı motivasyonu ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- [79]. Özgör, N., Altıntaş, A. ve Aşçı, H. (2017). Spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği. E-Poster Sunumu. 16. *Uluslar arası Spor Bilimleri Kongresi*. 2018. Antalya.
- [80]. Özgör, N., Can, Ö. E., İbanoğlu, E., Koruç, Z. ve Aşçı, H. (2017). Sporda ebeveyn katılımı ölçeği. *Egzersiz ve Spor Psikolojisi Kongresi*. E-Poster Sunumu. 2018. Marmara Üniversitesi.
- [81]. Özgüngör, S. (2003). Mükemmeliyetçilik ve özerklik destekleyici davranışların amaç tarzları ile ilişkisi. *Eğitim ve Bilim*, 28(127),23-30.
- [82]. Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- [83]. Özyürek, A. ve Tezel Ş. F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- [84]. Pamir, O. Ç. (2008) . *Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [85]. Rice, K. G., Ashby, J. S. ve Slaney, R. B. (1998). Mükemmeliyetçilik ve depresyon arasında bir aracı olarak benlik saygısı: yapısal bir denklem analizi. *Psikolojik Danışma Dergisi*, 45 (3), 304-314.
- [86]. Rice, K. G. ve Preusser, K. J. (2002). The adaptive/maladaptive perfectionism scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 34(4), 210-222.
- [87]. Rogers, C. R. (1951). *Client centered therapy*, Boston: Houghton Mifflin.
- [88]. Ryska, T. A. (2003). Sport involvement and perceived scholastic competence in student-athletes: a multivariate analysis. *International Sport Journal*, 7(1), 155-171.
- [89]. Sağlıksız ailede var olan gizli kurallar. (2018, 13 Aralık). Erişim Adresi: <http://www.aileterapi.gen.tr/index.php/2017/03/14/sagliksiz-aile-var-olan-gizli-kurallar/>
- [90]. Sapieja, K. M., Dunn, J. G.H. ve Holt, N. L. (2011). Perfectionism and perceptions of parenting styles in male youth soccer. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 33, 20-39.
- [91]. Sapmaz, F. (2006). *Üniversite öğrencilerinin uyumlu ve uyumsuz mükemmeliyetçilik özelliklerinin psikolojik belirti düzeyleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [92]. Sargın, N. (2001). *Çocuklarda ruh sağlığı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- [93]. Satılmış, M. (2010). *Öğrencilerin mükemmeliyetçilik tutumları ile anne baba tutumlarının karşılaştırmalı incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- [94]. Schaaf, K. K. ve Mccanne, R. T. (1994). Childhood abuse, body image disturbance and eating disorders. *Science Direct*, 18(8), 607-615.

- [95]. Scanlan, T. K. ve Lewthwaite, R. (1986). Social psychological aspects of competition for male youth sport participants: IV. Predictors of enjoyment. *Journal of Sport Psychol*, 8, 25–35.
- [96]. Siegle, D. ve Schuler, A. (2000). Perfectionism differences in gifted middle students, *roeper review*, 23(1), 39-44.
- [97]. Silk, J. S., Morris, A. S., Kanaya, T. ve Steinberg, L. (2003). Psychological control and autonomy granting: opposite ends of a continuum or distinct constructs. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 113–128.
- [98]. Slade, P. D. ve Owens, R. G. (1998). A dual process model of perfectionism based on reinforcement theory. *Behavioral Modification*, 22(3), 372–390.
- [99]. Stein, G. L., Raedeker, T. D. ve Glenn, S. D. (1999). Children's perceptions of parent sport involvement: It's not how much but to what degree that's important. *Journal of Sport Behavior*, 22(4), 591–601.
- [100]. Şen, S. (2005). *The relationship between coping, dimensions of perfectionism, perceived intensity of life events and depressive symptoms in Boğaziçi University students: A Test Of Cognitive Model Of Depression*. Master Thesis. Boğaziçi University.
- [101]. Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*, 5th Ed. Boston : Allynand Bacon
- [102]. Tire, Y. (2011). *Ön ergenlerde olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik ile algılanan anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- [103]. Tuncer, B. ve Volkan-Acar, N. (2006). Kaygı düzeyleri farklı üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özelliklerinin incelenmesi. *Kriz Dergisi*, 14(2), 1-15.
- [104]. Uludağlı, N. ve Sayıl, M. (2009). Orta ve ileri ergenlik döneminde risk alma davranışı: ebeveyn ve akranların rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12 (23), 14-24.
- [105]. Ummet, D., Eksı, H. ve Erdogan, A. (2019). Predictive role of narcissism and family relations on decision-making characteristics of secondary school students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 79 , 21-38.
- [106]. Ümmet, D. (2012). *Üniversite öğrencilerinde özgeçicilik davranışının transaksyonel analiz ego durumları ve yaşam doyumu bağlamında incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- [107]. Walter, O., Shenaar-Golan, V. ve Greenberg, Z. (2015). Effect of short-term intervention program on academic self-efficacy in higher education. *Psychology*. Tel Hai Academic College, Upper Galilee, Israel. 6(10), 16.
- [108]. Wiersma, L. D. ve Fifer, A. M. (2008). "The schedule has been tough but we think it's worth it": the joys, challenges and recommendations of youth sport parents. *Journal of Leisure Research*, 40(4), 505–530.
- [109]. Wolfenden, E. L. ve Holt, L. N. (2003). Talent development in elite junior tennis: perceptions of players, parents, and coaches. *Journal of Applied Sport Psychology* . 17(2), 108-126.
- [110]. Wuerth, S., Lee, M. J. ve Alfermann, D. (2004). Parental involvement and athletes' career in youth sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 5(1), 21–33.
- [111]. Vieth, A. Z. ve Trull, T. J. (1999). Family patterns of perfectionism: an examination of college students and their parents. *Department Of Psychology*, University Of Missouri-Columbia, 72(1), 49-67.
- [112]. Yapar, A. A. (2008). *Üniveristesi öğrencilerinin mükemmeliyetçi kişilik özelliği ile empati düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniveristesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [113]. Yavuzer, H., (1996). *Çocuk eğitimi el kitabı*. 2. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- [114]. Yavuzer, H. (2003). *Çocuk psikolojisi*. Yirmi üçüncü baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- [115]. Yazıcı, S. ve Ertem, Ü. (2006). Ergenlik döneminde psiko-sosyal sorunlar ve depresyon. *Aile ve Toplum Dergisi*, 8(3), 7-12.
- [116]. Yıldız, Y. T. (2007). *Sınav kaygısı, ana-baba tutumları ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

[117]. Yörükoğlu, A. (2002), *Çocuk ruh sağlığı*, Ankara: Özgür Yayınları.

[118]. Yücel, D. (2017). *Ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumlarının benlik saygıları ve duygusal zekaları ile ilişkisi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Gelişim Psikolojisi Programı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

EKLER

EK-1 SPORA ÖZGÜ ÇOK BOYUTLU MÜKEMMELLİYETÇİLİK ÖLÇEĞİ

Sayın Sporcu,

Aşağıda sizin yapmış olduğunuz spor branşı ile ilgili deneyimlerinizi yansıtan ifadeler bulunmaktadır. Bazı ifadeler birbirine yakın gibi görünse de aralarında farklılıklar vardır ve her bir soruyu ayrı bir soru olarak değerlendirmeniz gerekmektedir. Lütfen her bir maddeyi dikkatle okuyunuz ve size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

	1	2	3	4	5
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Yaptığım sporda kendime en yüksek standartları belirlemezsem, muhtemelen ikinci sınıf bir sporcu olurum.	1	2	3	4	5
2. Müsabakada kısmen başarısız olmam bütünüyle başarısız olmak kadar kötüdür.	1	2	3	4	5
3. Annem/babam, yaptığım sporda benim için çok yüksek standartlar belirler.	1	2	3	4	5
4. Müsabakada mükemmelin altında performans sergilediğimde antrenörüm tarafından eleştirileceğimi hissederim.	1	2	3	4	5
5. Asla, müsabakada annemin/babamın beklentilerini tam olarak karşılayabildiğimi hissetmem.	1	2	3	4	5
6. Yaptığım sporda en iyi olamamaktan nefret ederim.	1	2	3	4	5
7. Müsabakada başarısız olursam, kişi olarak da başarısız olduğumu hissederim.	1	2	3	4	5
8. Annem/babam için sadece yarışmada mükemmel performans göstermek yeterince iyidir.	1	2	3	4	5
9. Antrenörüm için sadece yarışmada mükemmel performans göstermek yeterince iyidir.	1	2	3	4	5
10. Annem/babam spordaki geleceğim konusunda daima benden daha çok beklentiye sahiplerdir.	1	2	3	4	5
11. Müsabakada ne kadar az hata yaparsam, daha çok insan beni sevecektir.	1	2	3	4	5
12. Yaptığım spordaki herşeyde tam anlamı ile yeterli olmak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
13. Müsabakada mükemmel oynamadığımda annem/babam tarafından eleştirileceğimi düşünürüm.	1	2	3	4	5
14. Günlük antrenmanlarımda, diğer sporculara göre kendimden daha yüksek performans ve daha iyi sonuçlar beklerim.	1	2	3	4	5
15. Antrenörümün belirlediği hedeflere hiçbir zaman ulaşamayacağımı hissederim.	1	2	3	4	5
16. Diğer sporcuların, kendilerine benden daha düşük standartları belirlediğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
17. Müsabakada hata yaparsam sinirlenirim.	1	2	3	4	5
18. Hiçbir zaman müsabakada annemin/babamın belirlediği standartları tam olarak karşılayacağımı düşünmüyorum.	1	2	3	4	5

19. Antrenörüm müsabakada benim için çok yüksek standartlar belirler.	1	2	3	4	5
20. Eğer müsabaka sırasında benimle aynı mevkide oynayan takım arkadaşım ya da rakibim, benden daha iyi oynarsa kendimi bütün işlerde başarısız hissederim.	1	2	3	4	5
21. Annem/babam, yaptığım sporda benden mükemmellik bekler.	1	2	3	4	5
22. Antrenörüm, hem antrenman hem de maçta her zaman mükemmel olmamı bekler.	1	2	3	4	5
23. Müsabakanın her anında iyi olmadımda, insanların sporcu olarak bana saygı duymayacaklarını hissederim.	1	2	3	4	5
24. Yaptığım sporda oldukça yüksek hedeflerim vardır.	1	2	3	4	5
25. Kendime, yaptığım spordaki çoğu sporcudan daha yüksek başarı hedefleri koyarım.	1	2	3	4	5
26. Annemin/babamın, müsabakadaki hatalarımı hiçbir zaman anlamaya çalışmayacaklarını düşünürüm.	1	2	3	4	5
27. Eğer müsabakada hata yaparsam muhtemelen insanlar beni daha az düşüneceklerdir.	1	2	3	4	5
28. Annem/babam, yaptığım spordaki diğer tüm sporculardan daha iyi olmamı ister.	1	2	3	4	5
29. Yarışmanın/Maçın tümünde iyi oynayıp tek bir bariz hata yaparsam, yine de performansıyla ilgili hayal kırıklığı yaşarım.	1	2	3	4	5
30. Antrenörümün, müsabakada arada sırada yaptığım hatalarımı hiçbir zaman anlamaya çalışmayacağını düşünürüm.	1	2	3	4	5

EK-2SPORDA EBEVEYN KATILIM ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki maddelerde spor ortamına katılımınız ile ilgili ailenizin davranışlarını değerlendirmeye yönelik ifadeler yer almaktadır. Bu ifadeleri yaşama sıklığınıza göre, her bir maddeyi 1 (asla)'den 5 (her zaman)'e doğru sıralanan ölçeğe göre değerlendiriniz. Her madde için size en yakın rakamı işaretleyiniz.

	ASLA	ÇOK NADİREN	BAZEN	GENELLİKLE	HER ZAMAN
Kötü geçen bir yarışın ardından aileneleri kötü yaptığına dair düşüncelerini belirtir mi?	1	2	3	4	5
Ailen yarış organizasyonlarında yardımcı olmak için hakemlik, denetçilik vb. görevlerde gönüllü olur mu?	1	2	3	4	5
Ailen antrenman ya da yarışlara katılabilmen için yemek saatlerini değiştirir mi?	1	2	3	4	5
Ailen yaptığın sporda yaşadığın herhangi bir sorun ya da endişe konusunda onlarla konuşman için seni cesaretlendirir mi?	1	2	3	4	5
Ailen, gelişimin hakkında antrenörünüzle konuşur mu?	1	2	3	4	5
Yarıştan sonra ailen iyi mücadele ettiğini için seni takdir eder mi?	1	2	3	4	5
Antrenman sırasında ailen ne yapman gerektiğini söyler ya da işaret eder mi?	1	2	3	4	5
Ailen yaptığın sporla ilgili ne hissettiğini anladıklarını gösterir mi?	1	2	3	4	5
Ailen, performansının olması gerektiği kadar iyi gitmediğini düşünürse, seninle birlikte üzülür mü?	1	2	3	4	5
Kötü bir yarış çıkarsan bile ailen yapmış olduğun iyi şeyler için seni takdir eder mi?	1	2	3	4	5
Ailen yarışma öncesinde bağırır ya da tezahüratta bulunur mu?	1	2	3	4	5
Ailen seni daha sıkı çalışmaya/antrenman yapmaya zorlar mı?	1	2	3	4	5
Ailen bir yarış öncesinde, başarılı olman için özellikle yapman gerekenleri söyler mi?	1	2	3	4	5
Yarışma öncesinde ailen sana nasıl yarışman gerektiğini söyler mi?	1	2	3	4	5
Ailen tekniğini nasıl geliştirebileceğine dair düşüncelerini sana söyler mi?	1	2	3	4	5
Yarışmalardan sonra ailen sana neyin üzerinde yoğunlaşman gerektiğini söyler mi?	1	2	3	4	5
Yarışmalardan sonra, ailen sana yeterince çabalamadığını söyler mi?	1	2	3	4	5
Yarışmada elde ettiğin sonuçtan dolayı ailen seni takdir eder mi?	1	2	3	4	5
Ailen oynadığın kulübün yönetiminde aktif görev alır mı?	1	2	3	4	5
Ailen yaptığın sporla ilgili sana baskı yapar mı?	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

AdıveSoyadı : Seda Özlem TEMİR

DoğumTarihi : 1 Ocak 1994

E-mail :o.temir11@gmail.com

ÖğrenimDurumu :

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	BedenEğitimiveSpor YüksekOkulu/Beden Eğitimi veSpor Öğretmenliği	Mersin Üniversitesi	2012
Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri Enstitüsü /BedenEğitimiveSpor AnabilimDalı	Mersin Üniversitesi	2017

Görevler :

Görev Ünvanı	Görev Yeri	Yıl
Beden Eğitimi Öğretmeni	Özel Döşkaya Ortaokulu - Ceyhan/Adana	2018-2019
Beden Eğitimi Öğretmeni	Hisarbey Ortaokulu - Sarıkaya/Yozgat	2019-Halen